

UNA DÈCADA
DE POLÍTIQUES
DE TEMPS
A CATALUNYA

COL·LECCIÓ
REFORMA HORÀRIA/3

INICIATIVA PER A
LA REFORMA
HORÀRIA

Iniciativa per a la Reforma Horària
Col·lecció Reforma Horària
“Una Dècada de Polítiques de Temps a Catalunya

Autoria: Sara Berbel

Coordinació: Fabian Mohedano

Edició: Iniciativa per la Reforma Horària – Ara és l’Hora

Correcció: Enric Vaquer

Fonts de dades: Administracions públiques, Universitats i publicacions dels membres del grup promotor de la Iniciativa per la Reforma Horària

ISBN: 978-84-606-6629-5

www.reformahoraria.cat

Barcelona, gener de 2015

**UNA DÈCADA DE POLÍTIQUES
DE TEMPS A CATALUNYA**

**COL·LECCIÓ
REFORMA HORÀRIA/3**

**INICIATIVA PER A
LA REFORMA
HORÀRIA**

SUMARI

INTRODUCCIÓ	06
CONCRECIÓ DE LES POLÍTIQUES DE TEMPS A CATALUNYA ENTRE L'ANY 2000 I 2014	08
a. Els inicis: anys 90.	09
b. El context europeu.	10
c. Administracions públiques i entitats vinculades.	11
d. Consells econòmics i socials.	48
e. Comerç.	51
f. Altres investigacions i publicacions.	52
LEGISLACIÓ CATALANA RELACIONADA AMB L'ESTRUCTURACIÓ DEL TEMPS	55
CONCLUSIONS	56
ANNEXOS	63
a. Pla Nous Usos Socials del Temps de l'Ajuntament de Barcelona (2004-2011).	63
b. Premi Barcelona a l'Empresa Innovadora en Conciliació i Temps.	70

INTRODUCCIÓ

L'interès per una organització del temps que millori el benestar social i redueixi la desigualtat entre homes i dones està present a Catalunya des de fa més de dues dècades. La constatació de l'existència d'una organització del temps desfavorable per a la qualitat de vida de la ciutadania i per al desenvolupament empresarial i econòmic ha impulsat moltes iniciatives al llarg del temps amb l'objectiu d'avançar cap a uns horaris més sostenibles. Es parteix de la base que el factor temps és una variable rellevant en la consecució d'una major sostenibilitat econòmica i energètica, així com d'una millora de la igualtat entre dones i homes i del benestar social i l'autonomia de les persones.

Aquest interès no només s'ha fet palès des de l'àmbit acadèmic amb profusió d'estudis i publicacions sinó que en aquesta anàlisi de la situació horària s'han implicat amb molta intensitat les diferents administracions, especialment les d'àmbit local o supralocal i, més recentment, l'autonòmica. L'Ajuntament i la Diputació de Barcelona van ser capdavanters en posar el focus sobre l'organització del temps a casa nostra i els seus efectes sobre les vides de la ciutadania, però sempre s'han trobat altres Ajuntaments realitzant projectes o, fins i tot, pràctiques novadores en els seus municipis amb la intenció de millorar la qualitat de vida de les persones.

Aquest document descriu les causes i les conseqüències de la diferència horària catalana tot aportant una relació dels principals projectes duts a terme per les diferents administracions i estudis acadèmics realitzats al país en aquesta matèria des de l'any 2000 fins a l'actualitat. La mostra no pretén ser exhaustiva

però sí significativa de l'enorme volum d'estudis, informes i programes d'actuació duts a terme des de diverses perspectives i enfoc. Com que se centra en les polítiques de temps hi ha un predomini de projectes i/o estudis realitzats des de les diverses administracions, per sobre de les anàlisis acadèmiques, que hi són presents però no en la proporció que els correspon en funció del seu volum. La selecció realitzada exclou voluntàriament la incorporació d'altres estudis i projectes d'igual o superior interès realitzats fora de Catalunya per situar-se fora de l'abast de l'objectiu d'aquest estudi. Esperem tenir l'oportunitat de fer un recull similar a aquest amb dades de l'estat i europees que, sens dubte, enriquirien els resultats i perspectives.

Acaba amb algunes conclusions que són les que s'extreuen dels mateixos estudis, totes en la línia d'aconseguir una millor adaptació a l'horari europeu i un increment en la qualitat de vida de la ciutadania, així com en la seva autonomia personal, incrementant el temps de lliure disposició. Assenyalen també alguns aspectes de millora en les organitzacions del temps de treball, clau imprescindible per a millorar els horaris generals i fins i tot s'hi troben unes primeres i innovadores anàlisis sobre l'impacte energètic i la sostenibilitat mediambiental del sistema actual d'horaris laborals.

Esperem que aquest recull de projectes i estudis sigui d'interès per a totes aquelles persones que estan interessades en conèixer com s'ha desenvolupat el coneixement a casa nostra en matèria d'horaris i les possibilitats de futur que entre tots ofereixen.

CONCRECIÓ DE LES POLÍTIQUES DE TEMPS A CATALUNYA

A Europa ja fa algunes dècades que el model horari tradicional va evolucionar cap a un altre d'adaptat a les necessitats d'igualtat i productivitat de la ciutadania. En canvi, al nostre país el debat tot just s'inicia fa uns anys, però no ha estat fins fa poc que ha merescut l'atenció de tots els agents socials i polítics a causa del context de crisi econòmica i d'optimització dels recursos escassos, en el qual s'han aguditzat les tensions i conflictes horaris.

La necessitat d'un nou model horari adaptat a una societat del coneixement ve avalada per una sèrie d'indicadors que s'han fet evidents especialment en el context socioeconòmic, tot i que també té implicacions significatives en la vida familiar i comunitària. En les pàgines següents s'exposen els principals projectes públics, estudis i publicacions que han detectat quins són aquests factors rellevants en l'organització d'un millor temps per viure.

ELS INICIS: ANYS 90

A Catalunya, la ciutat de Barcelona té una llarga tradició en la preocupació per la millora del temps social i ha estat pionera en projectes i intervencions per a modificar els aspectes que incideixen en la qualitat de vida de la ciutadania, especialment de les dones ja que van ser elles les que van impulsar tot el seguit d'actuacions que s'han fet entorn a les noves organitzacions del temps. Als anys noranta pràcticament tota la producció d'estudis i projectes prové de l'activitat municipal i els grups de dones feministes de Barcelona.

Posteriorment, ja en la dècada dels 2000, altres Ajuntaments i instàncies catalanes (com el CTEESC i la Generalitat de Catalunya des de diversos Departaments) comencen a implicar-se en la necessitat de canviar els horaris per fer-los més sostenibles i millorar la qualitat de vida ciutadana.

A la mateixa època, des de l'àmbit acadèmic, han destacat per les seves aportacions al coneixement entorn a les causes de la situació actual d'organització horària i propostes de millora el grup d'investigació QUIT de la UAB amb les recerques dirigides per la Dra. Teresa Torns, el Centro Internacional Trabajo y Familia de la IESE Business School, dirigit per la Dra. Nuria Chinchilla i l'ISOR amb el grup d'investigació dirigit pel Dr. Cardús de la UAB, a banda de les publicacions d'expertes en el tema com la Dra. Cristina Carrasco, la Dra. Cristina Brullet i la Dra. Maria Jesús Izquierdo, entre d'altres.

EL CONTEXT EUROPEU

Per entendre l'enorme interès que les polítiques del temps van despertar a Catalunya cal contextualitzar-lo en el marc de la Unió Europea, on aquestes polítiques es van convertir en eix prioritari d'ençà dels anys noranta. La majoria d'iniciatives i recomanacions de la Comissió Europea, tanmateix, es van centrar en l'àmbit laboral, ja que des d'una perspectiva econòmica resultava insostenible l'adscripció generalitzada al model industrial posterior a la segona guerra mundial, amb horaris rígids i màxima presencialitat al lloc de treball. Es concretaven en diferents propostes a escala nacional i local amb l'objectiu principal d'obtenir una major disponibilitat laboral per a la població ocupada alhora que intentaven compatibilitzar la rendibilitat laboral amb la millora de les condicions de treball d'aquesta població, ja sigui ampliant els seus horaris laborals o reduint-los.

Les polítiques més emblemàtiques relacionades amb la reorganització del temps de treball o la seva reducció en aquesta etapa van ser la reducció del temps de treball a França a través de la *Llei de 35 hores*; l'anomenada fórmula 6+6 a *Finlàndia* i les mesures *Work Life Balance* (equilibri entre vida personal i laboral) al Regne Unit. La més coneguda va ser la llei francesa de reducció a 35 hores de feina per a les persones treballadores i ajuts a les empreses. Quan el govern va canviar de signe es va derogar aquesta llei, de resultats controvertits. Efectivament, va crear més de 350.000 llocs de treball i les persones treballadores (especialment les dones) es van mostrar satisfetes per la millora de la vida personal i familiar però va comptar des del principi amb l'oposició de l'empresariat que, malgrat guanyar més d'un 3% en productivitat, denunciaven menors beneficis que amb la jornada de 40 hores. Cal destacar que la cultura predominant a Europa fa que moltes persones treballadores (a excepció de les dones que, a més del treball remunerat, tenen responsabilitats grans a la llar) no valorin adequadament la reducció sincrònica i quotidiana del temps de treball ja que prefereixen l'acumulació d'un període continu de temps lliure, la qual cosa xoca amb les necessitats de cura i tasques domèstiques que, forçosament, han de ser quotidianes (Torns et al., 2006, 2008, 2011; Moreno, 2007, 2008, 2009, 2010). Aquesta experiència va mostrar la lentitud dels canvis socioculturals en matèria de temps.

El model 6+6 *finlandès* suposà la substitució d'un lloc de treball de 8 hores per dos de sis, el que permet allargar la producció i millorar les condicions de treball

de les persones treballadores, amb un màxim de 30 hores setmanals. El model, considerat tècnicament bo, va tenir una acollida feble per part de les persones participants ja que, un cop més, preferien acumular temps continu per gaudir de més dies de cap de setmana o de festa i no es valorava el guany de 2 hores diàries que havien estat tradicionalment dedicades al treball remunerat.

Les mesures del *Work Life Balance* van sorgir del primer govern de Toni Blair, del Ministeri de Comerç i Indústria, i no pretenien incidir directament sobre les hores treballades sinó impulsar bones pràctiques a les empreses, per la qual cosa van realitzar assessorament, elaborar publicacions, i van finançar recerques i materials informatius. El govern va aprovar també una sèrie de mesures per millorar els permisos de maternitat i d'altres relacionats. Des de llavors, molts països europeus es van sumar a l'impuls de mesures per afavorir el *Work Life Balance*.

Pel que fa a Catalunya, la Llei de conciliació de la vida personal, familiar i laboral del personal al servei de les administracions, va ser aprovada per unanimitat l'any 2006, i va significar també un significatiu pas endavant.

ADMINISTRACIONS PÚBLIQUES I ENTITATS VINCULADES

Al 1992, l'Ajuntament de Barcelona va decidir acceptar la proposta del **Grup de Dones del Consell Municipal de Benestar Social** (integrat per representants d'entitats i associacions, professionals, acadèmiques, polítiques, sindicalistes, etc.) per dur a terme el projecte pilot “A Barcelona, les dones canviem el temps” prenent com a referència la Llei de Temps, una proposta legislativa presentada al Parlament Italià per grups de dones feministes italianes. L'objectiu d'aquesta iniciativa era modificar els desajustos existents entre l'organització social del temps en les ciutats i les necessitats dels seus habitants que fan de l'ús del temps una

font de discriminació per les dones.

Al llarg de 4 anys les actuacions es van fer entorn a dos eixos:

- Un procés de sensibilització d'amplis sectors de la població sobre l'organització social del temps a la ciutat.
- La realització d'una experiència pilot de canvi en algun aspecte concret, com el dels horaris laborals del mateix Ajuntament, les escoles i els comerços d'un districte de la ciutat de 200.000 habitants (Sants-Montjuïc).

Les fases concretes del projecte pilot van ser les següents:

Estudi preliminar del territori

L'Ajuntament va encarregar a l'**Associació Salut i Família** (dirigida per la Dra. Elvira Méndez i vinculada des de l'inici al projecte "A Barcelona, les dones canviem el temps") i a l'Institut d'Estudis Metropolitans un estudi sobre les dones i l'ús del temps en tres barris del Districte de Sants-Montjuïc. Els objectius eren analitzar els factors que determinen la diversitat en l'ús del temps per part de les dones, estudiar els horaris comercials i de serveis per valorar la seva adequació a les demandes d'ús de les dones i, finalment, suggerir polítiques a aplicar per part dels poders públics per afavorir una més gran igualtat i llibertat en l'ús del temps. La metodologia va consistir en una exploració bibliogràfica i estadística de la base de dades del IEMB i posteriorment una anàlisi qualitativa d'entrevistes en profunditat a diferents persones.

Els resultats van destacar el perfil de les dones, que majoritàriament treballen fora de la llar però que continuen tenint la responsabilitat bàsica de les tasques de la llar i de cura que requereix un temps simultani, discontinu i flexible. Per contra, el temps de la ciutat respon a un model horari ja superat, establert en franges horàries relacionades amb els horaris laborals. Tothom demanava horaris flexibles o compactació de jornada laboral i les dones sense excepció es queixaven que per elles el temps lliure no existia. Cal destacar que cap persona entrevistada no posava en qüestió el model d'organització del temps a la ciutat, sinó que miraven les formes de poder adaptar-se a ell sense tants costos personals i familiars. Ho consideraven "inamovible", una utopia desitjable però impossible d'aconseguir.

Sensibilització

Els resultats de l'estudi van posar de manifest que era necessària una fase de sensibilització per tal que la població visualitzés la possibilitat d'implementar pràctiques que modifiquessin l'estat actual dels horaris. Es van dur a terme converses individualitzades, jornades, seminaris, fòrums,

una campanya ciutadana entorn a l'eslògan “Temps per mi”, debats i conferències sobre el tema entorn al 8 de març, espots publicitaris per televisió, al carrer, i finalment díptics per als homes incentivant la seva coresponsabilitat a la llar van completar les activitats de difusió i sensibilització.

Propostes experimentals

La primera va ser induir la flexibilitat en l'horari d'entrada al treball i ampliació de l'horari d'acollida a algunes escoles de Barcelona més d'hora al matí. També es va millorar l'accessibilitat al petit comerç i mercats municipals introduint certa flexibilitat horària i organitzativa. Per la seva part, l'Ajuntament va crear una Comissió mixta de treball per estudiar la incorporació de mesures a les seus municipals tals com la flexibilitat horària, establiment de torns de treball així com la compactació de jornada en alguns casos.

Les anàlisis i resultats d'aquesta prova pilot pionera van estar recollits en una publicació de l'Institut d'Estudis Metropolitans dins de la revista Barcelona Societat: **Les dones i l'ús del temps a Barcelona: el cas del barri de Sants**, (García Ramón et al. 1994).

El coneixement que aquest projecte va aportar a la ciutat va concretar-se el 2003 amb la creació de la **Regidoria dels Nous Usos Socials del Temps a l'Ajuntament de Barcelona**. Paral·lelament, altres Ajuntaments, sobretot de l'àrea metropolitana de Barcelona, entre els que podem destacar l'Hospitalet de Llobregat, Terrassa, Esplugues, Sant Sadurn d'Anoia, Cornellà de Llobregat, Sant Boi de Llobregat, Vilafranca del Penedès, entre altres, enceten estudis i projectes molt interessants en aquest sentit, com els Bancs del Temps, generalment des dels seus programes Municipals de les Dones.

Per la seva banda, la Generalitat de Catalunya aborda el tema des del Departament de Benestar Social demanant un informe al Dr. Salvador Cardús i el seu equip per avançar en propostes vers una millor organització del temps social i laboral i posteriorment, des de la Secretaria General de Famílies, des de l'Institut de les Dones, des de la Direcció de Relacions Laborals del Departament de Treball i, posteriorment, la Direcció General d'Igualtat d'Oportunitats en el Treball es desenvolupen diversos plans i es realitzen estudis i proves pilot per avançar en el canvi d'organització horària.

2002

La **Generalitat de Catalunya, des del Departament de Benestar Social** encarrega l'any 2002 un informe a l'equip d'investigació dirigit pel Dr. Cardús amb l'objectiu d'explorar diverses propostes d'intervenció per a la conciliació d'horaris familiars, escolars i laborals. La Secretaria de Família havia realitzat unes jornades el maig del mateix any sobre l'organització del temps a Catalunya en relació a la resta de països europeus on es va posar de manifest la gran distància existent i els efectes negatius sobre la nostra societat. Per la seva part, el Dr. Cardús havia ja mostrat el seu interès pel tema de l'organització del temps en relació als valors socials i el seu impacte en la vida dels éssers humans en publicacions anteriors (Cardús, 1985).

L'Informe **Propostes d'intervenció per a la conciliació d'horaris familiars, escolars i laborals** es va realitzar des del grup de recerca ISOR i hi van participar, sota la direcció del Dr. Salvador Cardús, Carmen Pérez i Sánchez i Sergi Morral i Gimeno.

L'estudi se centra en la consideració de tres espais institucionals –família, treball i escola– on actuen els mateixos agents socials però amb rols diferenciats. L'objectiu és afavorir la conciliació d'horaris en la perspectiva d'incrementar la qualitat dels temps educatius en l'àmbit familiar, que repercutiran de manera positiva tant en el rendiment del treball escolar com en la qualitat laboral dels recursos humans a l'empresa i, en general, a la millora de la qualitat de vida.

La metodologia va consistir en una primera part de recerca bibliogràfica i entrevistes personalitzades per constatar l'estat de la qüestió i una segona fase de grups de discussió o focus groups per posar en contacte els diversos agents implicats (àmbit escolar, àmbit del lleure, àmbit laboral i àmbit familiar), contrastar els interessos contraposats i forçar un diàleg que havia de ser enriquidor per totes les parts.

L'informe descriu els diferents conflictes expressats en cada una de les àrees analitzades, que poden concretar-se en tres fonts de preocupació que requeri-

rien la intervenció pública: la necessitat d'un clima educatiu favorable, el desplegament d'una nova cultura del treball i la preservació de la salut pública. Tot alertant contra la sensació estesa que aquest tema “és impossible d'arreglar”, l'Informe presenta tot un seguit de propostes i recomanacions que s'emmarquen en la necessitat d'una intervenció global (no és suficient amb actuacions parcials o segmentades ja que el desajustament d'una peça influeix en tota la resta), en aconseguir pactes per al canvi d'horaris i finalment en dissenyar una planificació estratègica que condueixi a l'assoliment de l'objectiu de conciliació horària.

En el marc del Pla de Conciliació de la vida laboral i la vida familiar que estava desenvolupant el **Departament de Benestar i Família de la Generalitat** es va encarregar un estudi amb l'objectiu de conèixer la situació de les parelles de doble ingrés, les principals causes del conflicte que implicava i també una proposta de bones pràctiques a favor de la conciliació.

Estudi: **Dues professions i una família**, dirigit per la Dra. Nuria Chinchilla i el Dr. Steven Poelmans i realitzat amb la col·laboració de Sonsoles Gallo i Consuelo León.

Comença amb una anàlisi dels resultats de l'estudi ECADUES (estudi de famílies amb carreres duals a Catalunya), realitzat al 2002 amb qüestionaris a 5000 famílies (10.000 persones). Posteriorment, es va realitzar un estudi qualitatiu amb la realització de 15 entrevistes semiestructurades a parelles de característiques similars, entre 20 i 40 anys, amb o sense càrregues familiars i que treballaven ambdós fora de la llar de forma remunerada.

L'estudi conclou amb una sèrie de recomanacions, entre elles que un repartiment de rols i distribució de funcions entre tots dos membres de la parella serà essencial per tal d'arribar a una harmonització treball-família, i que aquesta és

una responsabilitat que no pot recaure només sobre les parelles, ja que és un tema que pertany també als Estats i a les empreses.

En aquest context, l'estudi aprofundeix en el problema de la baixa natalitat i els alts índexs d'atur, recomanant un canvi en el curs del raonament econòmic vigent:

- En lloc de pensar a curt termini en el que costa la família en ajudes directes i indirectes cal pensar en polítiques familiarment responsables i en noves modalitats de contractes.
- Així mateix, cal pensar a llarg termini en el que costa la no-família, ja que la piràmide de la població s'ha invertit i disminueix notablement la població activa.
- Per últim, l'estudi assenyala que la no-família, a més d'antieconòmica, produeix un buit educatiu que deriva en major delinqüència i més problemes psicològics en la societat, dels quals finalment acabaria fent-se càrrec l'Estat a través de la despesa social.

L'**Editorial Icària** va publicar un llibre elaborat per un grup de treball del temps de Ca la Dona: **Malabaristas de la vida. Mujeres, tiempos y trabajos**. Les autores eren Maria Inés Amoroso, Anna Bosch, Cristina Carrasco, Hortensia Fernández i Neus Moreno. El seu treball va posar de manifest les grans dificultats de les dones per combinar els diversos temps vitals i, paral·lelament, mostrar la vàlua del treball domèstic i de cura, el gran invisible en l'ordenació del temps tradicional en una societat androcèntrica on només el treball remunerat és considerat treball.

L'**Ajuntament de Barcelona** va ser pioner amb la creació d'una **Regidoria per als Nous Usos Socials del Temps**, i un programa d'actuació específic amb l'objectiu de donar solucions a les necessitats de la gestió temporal de la vida quotidiana de la ciutadania. Amb la creació de la Regidoria d'Usos del Temps, s'institucionalitza un espai polític propi per al disseny i implementació de polítiques locals de temps. Les polítiques que s'hi promouen estan basades en dos principis bàsics: la consideració de la gestió del temps com un dret de ciutadania i la promoció de canvis en l'organització social, convertint l'administració en un agent actiu d'aquesta transformació. Els plans d'acció implementats busquen ser una factor de cohesió social i territorial i de paritat entre homes i dones.

Les polítiques públiques dels Usos Socials del Temps i les mesures i accions que es van desplegar s'encaminaven a fomentar la cohesió social, la paritat, la igualtat d'oportunitats i l'autogestió del temps per a l'equilibri entre els seus diferents usos. El model Barcelona, basat en el temps de les persones, seguia dues línies estratègiques:

Línia 1

Incidir en la millora de la qualitat de vida de la ciutadania i construir una ciutat més sostenible, amb més cohesió social, equitat i paritat. Per tal d'aconseguir aquest objectiu es va treballar en tres eixos d'actuació:

- Accessibilitat. Els serveis i equipaments s'adapten als nous ritmes de vida de les persones; es facilita l'accés a informació i a la gestió de tràmits.
- Proximitat. El barri és un eix vertebrador. S'hi localitzen equipaments i serveis a les persones; es facilita la mobilitat; es dissenya l'espai urbà pensant en les persones al llarg del cicle de vida.
- Sostenibilitat. Sostenibilitat econòmica, mediambiental i social. El temps de les persones és considerat un valor social i un indicador de qualitat de vida; Barcelona és un model de ciutat que busca l'equilibri entre la competitivitat, els recursos energètics i el benestar quotidià.

Línia 2

Promocionar Barcelona com una ciutat socialment innovadora, reconeguda per compatibilitzar la competitivitat i el benestar. Una ciutat metropolitana que es distingeix per construir un futur amb més igualtat, amb més equitat i paritat, més competitiva, més sostenible i amb més cohesió social.

L'objectiu general del model Barcelona era, per tant, el d'una ciutat que està sempre oberta, que acull ritmes i horaris plurals, que fomenta l'harmonització entre els temps de treball, familiar i personal, que dóna serveis a les empreses i a les famílies per fer-ho possible, una capital metropolitana i una ciutat global, una ciutat competitiva i sostenible, que segueix tenint els barris com a eix vertebrador, amb equipaments i serveis adequats als temps de les persones, i una ciutat que aprofita les tecnologies per guanyar qualitat de vida, per fer de Barcelona una ciutat del temps de les persones.

El Programa Nous Usos Socials del Temps va treballar en quatre línies estratègiques: *L'Observació*, com a instrument per a conèixer i analitzar la realitat; *La Intervenció*, mitjançant el disseny i implementació de projectes d'actuació, programes i bones pràctiques; *La Concertació* i col·laboració amb els agents socials, públics i privats; *La Sensibilització*, amb la voluntat de canviar els conceptes socials associats al valor temps.

Aquestes línies es van desplegar en 3 àmbits d'actuació i van produir coneixement, investigacions i anàlisis en tots tres:

1. Temps i vida quotidiana

Es van desenvolupar diferents projectes entorn als barris amb el propòsit de:

- Contribuir al fet que els barris tinguin una oferta d'activitats educatives fora de l'horari escolar de qualitat i diversificada.
- Promoure accions educatives en el temps de lleure que afavoreixen

l'harmonització del temps en família.

- Reforçar el teixit associatiu i el treball en xarxa entre els agents locals.
- Potenciar l'ús educatiu del temps fora de l'horari escolar mitjançant els patis escolars i altres equipaments públics.

Així mateix, en la segona part del mandat 2008-2011, la Regidoria d'Usos del Temps de l'Ajuntament de Barcelona va impulsar el Pacte local del temps de Barcelona, d'acord amb la mesura 1.4.1.1. del Pla d'Actuació Municipal, que anunciava: *“Impulsarem el Pacte local del temps de Barcelona, un acord social per avançar cap a una ciutat més conciliadora, una ciutat que impulsa la participació i la complicitat de la societat civil per millorar la vida quotidiana”*.

A partir d'ell es va realitzar per primer cop a la ciutat la setmana de vacances d'hivern el 2011 i un Pla Pilot d'Usos i Horaris al districte de Sant Martí.

2. Temps de treball

Com a principal actuació es va constituir la **Xarxa d'Empreses en NUST**, que va ser una iniciativa creada el 2006 per la Regidoria d'Usos del Temps de l'Ajuntament de Barcelona a partir de l'interès que mostraven un grup d'empreses de la ciutat per col·laborar i establir una xarxa d'intercanvis i experiències entorn als Usos del Temps.

Els objectius de la xarxa d'empreses en NUST eren:

- Promoure l'intercanvi de coneixements en relació als nous usos del temps entre les empreses de la ciutat de Barcelona.
- Fer visible la tasca de les empreses innovadores de la nostra ciutat en termes d'usos del temps.
- Posar en marxa cicles de trobades de treball i intercanvi de coneixements amb empreses i ciutats europees que estiguin desenvolupant experiències i polítiques en la mateixa línia.
- Impulsar l'inici i desenvolupament d'un reconeixement públic per premiar l'esforç innovador envers el temps de les persones per part de les empreses de la ciutat. Impulsar la posada en marxa i desenvolupament d'un reconeixement públic per premiar l'esforç innovador envers el temps de les persones per part de les empreses de la ciutat.
- Compartir sinèrgies amb els i les agents socials que a la nostra ciutat treballin per millorar el temps de les persones.
- Col·laborar en experiències i bones pràctiques en usos del temps que es posin en funcionament a la ciutat per contribuir a fer de Barcelona una ciutat pionera en la consecució de la millora i la harmonització del temps de les persones.

D'aquest projecte va sortir una publicació: **Noves organitzacions del temps de treball a Catalunya: exemples d'èxit**. Aquesta eina va

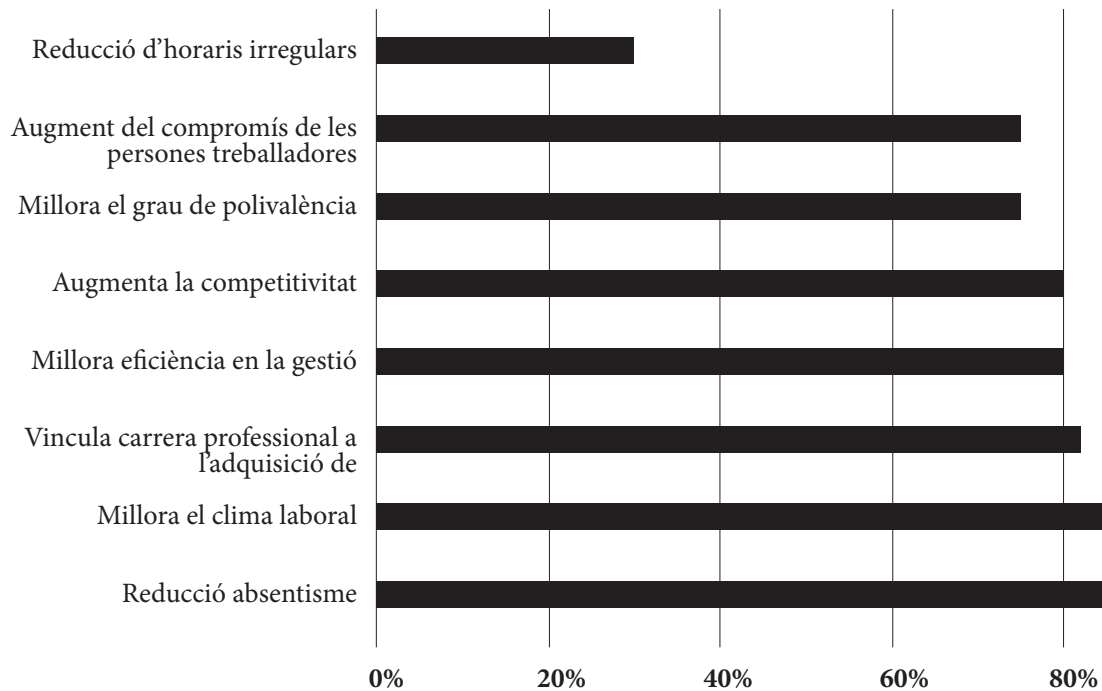
ser elaborada de forma participada per la majoria d'empreses que formen part d'algun dels projectes pioners en Noves Organitzacions del Temps de Treball a Catalunya (La Xarxa NUST (Nous Usos Socials del Temps) de l'Ajuntament de Barcelona i la Xarxa XTEM (Xarxa, Temps i Empresa) del Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya).

A la Memòria 2006-2011 de l'Ajuntament de Barcelona es troben els resultats més significatius obtinguts per les empreses que van implementar mesures per a la conciliació de la vida personal i laboral.

Alguns dels resultats més significatius d'acord a l'opinió de les persones directives de les empreses:

Beneficis que ha comportat la implantació de mesures NUST

Font: Elaboració pròpia

- Com es pot comprovar a la taula anterior, pel què fa als beneficis que ha comportat la implantació de mesures NUST a les empreses, l'aspecte més destacat ha estat l'augment del compromís i la implicació de les persones treballadores. Totes les empreses coincideixen en valorar la millora de l'eficiència en la gestió i la competitivitat de la pròpia entitat (amb 4 o 5 punts sobre els 5 possibles), i del compromís i la implicació de les persones treballadores. Les empreses que adopten mesures d'UST han millorat la seva eficiència en la gestió, i afirmen ser més competitives gràcies a la implementació d'aquest tipus de mesures.
- L'adopció d'aquestes mesures ajuda a augmentar el compromís i la implicació de les persones que treballen a l'entitat, i en més del 90% dels casos s'afirma haver experimentat una reducció de l'absentisme, i una millora del clima de treball.
- El 75% de les empreses afirmen haver incrementat el nivell de compromís amb els seus objectius gràcies a la implementació de mesures d'UST.
- Per part de les pròpies entitats, el 82% consideren que l'adopció de mesures d'UST ha ajudat a vincular la carrera professional a l'adquisició de competències, i un 75% creuen que ha augmentat el grau de polivalència del seu personal.
- Sembla però que la influència de l'adopció de mesures d'UST en molts casos no ha comportat una reducció dels horaris irregulars, ja que poc més del 30% afirmen no haver experimentat canvis en aquest sentit. Pel que fa a les hores extres, s'han pogut reduir en alguns casos concrets, en empreses amb alta necessitat de presència física i/o horaris de treball molt limitats. Entre els possibles beneficis per a l'empresa també destaquen aspectes com la millora de la imatge corporativa o de la capacitat d'innovació i creativitat de l'entitat.

3. Projecció i sensibilització

L'any 2006 es va celebrar a Barcelona el I Congrés Internacional “Temps, ciutadania i municipis”, organitzat per la Regidoria d'Usos del Temps de l'Ajuntament de Barcelona i per l'**Àrea d'Igualtat i Ciutadania de la Diputació de Barcelona**, on es posà de manifest la necessitat de crear una xarxa de ciutats europees l'objectiu de la qual fos avançar en la definició conjunta de polítiques de temps i la seva implementació.

El febrer del 2009 s'organitzà a Barcelona la 2ª Jornada Europea: “Cap a on va el nostre temps? Escenaris de futur”. En ambdues jornades, les ciutats congregades van coincidir en la necessitat de crear una xarxa com a comunitat d'interessos, atès que algunes ciutats europees, com és el cas de Barcelona, estaven elaborant i impulsant polítiques innovadores relacionades amb el temps i la ciutadania.

A fi d'impulsar accions concretes a desenvolupar, es convocà una nova trobada a Barcelona pel novembre del mateix any 2009, amb l'objectiu de seguir

treballant en l'intercanvi d'experiències. Va ser en aquesta darrera Jornada on es van consensuar les línies de treball per l'any 2010, generant diverses dinàmiques d'intercanvi per tal d'establir un pla de treball en què s'impliquessin tots els municipis membres.

Es va crear també el portal d'usos del temps: Laboratorideltemps.org, on es pot trobar la informació al dia sobre el Programa NUST, la definició i les línies estratègiques, l'actualitat i les novetats del programa, les activitats i l'evolució dels projectes en execució. El web inclou l'àrea Laboratori del Temps, una iniciativa en col·laboració amb la Diputació de Barcelona, un instrument per conèixer la realitat i fer visibles les polítiques del temps que es desenvolupen arreu, posant a l'abast de tothom les publicacions, estudis i la legislació existents, recursos que s'han incrementant progressivament.

Per avançar en la projecció i sensibilització es va crear la col·lecció **Dossiers del Temps**. Aquesta col·lecció té com a objectiu incitar al debat sobre les diferents dimensions del temps i divulgar els nous conceptes sobre el temps. El contingut dels Dossiers abasta des d'aportacions conceptuals, que tracten sobre l'estat de la qüestió de les polítiques públiques del temps en el marc europeu, fins a investigacions aplicades on s'analitzen els usos del temps en diversos àmbits de referència.

Els àmbits temàtics analitzats en la col·lecció són representatius dels canvis de caràcter territorial, econòmic, demogràfic i social, que repercuteixen de forma rellevant en el desenvolupament quotidià de les persones. Així, entre d'altres, destaquen els canvis en els rols de gènere, les noves formes familiars, l'augment de les necessitats socials com a causa de l'envelliment de la població, la gestió del temps empresarial, la relació entre els usos del temps i la salut de les persones, la mutació dels horaris i ritmes de treball, la individuació i diversificació creixent dels modes de vida, la transició de les societats industrials en economies de serveis i de coneixement, la urbanització de les formes de vida i la generalització i complexificació de les relacions en el territori.

2004

El **Pla Estratègic Metropolità de Barcelona** encarrega a la Dra. Núria Chinchilla i el Dr. Steven Poelmans una anàlisi sobre la problemàtica del moment quant a organització horària i una justificació dels beneficis de la conciliació. El llibre, publicat amb el títol **La conciliació de la vida laboral, familiar i personal** s'inscriu en el marc dels informes de prospectiva que periòdicament realitzava aquesta institució, amb l'objectiu d'analitzar les diferents polítiques empresarials i públiques que s'estaven duent a terme en l'àmbit de la UE referents a la vida laboral, familiar i personal que puguin servir de referència per a un millor assoliment d'aquest objectiu en l'Àrea Metropolitana de Barcelona.

La metodologia d'estudi va consistir en el desenvolupament del mètode Delphi, en el qual van participar persones expertes nacionals i internacionals que han estat interrogats sobre la seva opinió quant als conflictes actuals per conciliar la vida personal i la laboral i proposar vies de solució. Les persones participants als grups de discussió provenien de tres àmbits predeterminats: "Grup-empresa" relacionats amb l'àmbit empresarial i sindical; "Grup legal-fiscal" format per persones expertes en aquestes dues disciplines; "Grup de percepció social" format per persones provinents de l'acadèmia, escoles de negoci o administració pública.

A les conclusions es va constatar la manca de cultura de conciliació, la qual cosa implicava falta de recursos, serveis i infraestructures que facilitessin la conciliació de la vida personal i laboral. Es descrivia, a més, la posició desavantatjada del nostre país envers països del nostre entorn pel que respectava a la demografia, a la taxa de natalitat, a la disposició urbanística, l'accés a l'habitatge, el marc legislatiu, el mercat laboral, l'imperialisme de la presencialitat a l'empresa, la rigidesa horària i l'estrès de les treballadores per l'obligació de la doble jornada, entre d'altres.

L'estudi acabava amb una sèrie de Recomanacions en tots els àmbits descrits, d'entre les que destaquen la necessitat de majors prestacions a les famílies per prevenir el seu deteriorament i la baixa natalitat; creixement ordenat en l'àrea ur-

banística, sempre preveient les necessitats de transport públic i comunicacions; mesures fiscals a favor del lloguer i major dotació d'habitatges de protecció oficial per afavorir l'accés a l'habitatge; un canvi horari per adaptar els horaris als europeus en l'àrea legal, necessitat d'aplicar mesures de conciliació tant en l'espai públic com en el privat i especialment en les empreses, per tal de flexibilitzar l'horari i convertir-se en familiarment responsables.

Dins la col·lecció **Dossiers del Temps** es van publicar quatre volums:

Nous temps, nous usos, noves tecnologies

Autores: Laura Canet, Cristina Grisolia i Raquel Querol

Aquest dossier va posar a l'abast de dones i d'homes les noves perspectives i possibilitats que sorgeixen de la interacció entre el temps i les noves tecnologies, com a elements facilitadors de l'harmonització de la vida personal, laboral i familiar.

L'anàlisi inclou elements innovadors des de la perspectiva de gènere com la descripció de la bretxa digital (que aleshores se centrava en el diferent accés a les TIC i específicament a internet de dones i homes, fonamentalment) i també al naixement del Ciberfeminisme com a moviment global facilitat per les TIC i que podria convertir-se en la quarta onada del feminisme.

Les polítiques del temps: un debat obert

Autor(e)s: Teresa Tornés, Vicente Borrás, Sara Moreno i Carolina Recio

En aquesta publicació es descriu la història europea de les polítiques de temps i es va avançant fins als reptes actuals. Es relaten les principals polítiques que s'estan duent a terme en diversos estats europeus amb una perspectiva crítica,

tals com la jornada de les 35 hores a França, la reducció horària 6+6 *finlandesa* o el *Work Life Balance* al Regne Unit.

L'anàlisi conclou amb la necessitat d'un canvi de mentalitat per comprendre la necessitat d'un temps sincrònic i quotidià, l'únic que pot assegurar la igualtat de les dones i el benestar de totes les persones.

Usos del temps i mobilitat

Autora: Carme Miralles-Guasch

El temps que les persones inverteixen en els desplaçaments quotidians es caracteritza per una coordinada espacial, l'ús de la ciutat, i una altra de temporal, els usos socials del temps. El dossier, que revisa aquests dos paràmetres i la seva relació, tanca amb una anàlisi específica dels motius dels desplaçaments, el temps que s'hi destina i els mitjans de transport emprats.

Aporta una visió específica sobre la intensificació de la vida als barris i també una perspectiva de gènere en analitzar els diferents temps d'homes i dones en els desplaçaments i en el tipus de transports utilitzats.

Usos del temps i famílies

Autors: John MacInnes i Montse Solsona

Partint de les dades referents a Catalunya extretes de l'enquesta de l'ús del temps realitzada per l'INE (2002-2003), s'analitzen les múltiples tipologies de famílies existents actualment i la seva relació amb el temps. El dossier treu conclusions sobre la disponibilitat de temps lliure i la configuració del temps personal tenint en compte el cicle de vida individual i familiar a Catalunya, i comparant-lo també amb la resta d'Espanya. La metodologia es va basar en diaris personals durant les 24 hores facilitats per persones de més de 18 anys, distingint fonamentalment entre el temps lliure i el temps de treball així com entre els dies feiners i els festius.

Malgrat no s'observen diferències significatives entre diferents Comunitats Autònomes, a Catalunya les persones enquestades disposen de menys temps lliure que a la resta de Comunitats, tot i que també té a veure amb un major índex d'ocupació i activitat que influeix en la mitjana (per exemple, hi ha una hora de diferència en temps lliure amb Extremadura però el nivell d'ocupació és molt més alt). També les dones gaudeixen d'una hora menys de temps lliure diari que els homes i aquesta diferència puja a dues hores en els caps de setmana degut a la tradicional divisió sexual del treball.

La [Direcció General de Relacions Laborals del Departament de Treball](#) va realitzar una Guia aplicada per tal que les empreses poguessin desenvolupar plans de conciliació a les seves seus:

Les 6 “C” de la conciliació: mètode de gestió del temps a l'empresa. Es tracta d'un mètode de gestió del temps per a les empreses per

tal que aquestes puguin elaborar el seu propi pla de conciliació adaptat a les necessitats de la seva empresa. Integrat per un CD i una guia en paper, la persona responsable haurà d'anar complimentant tot un seguit de preguntes de test i anar treballant una sèrie de documents, tenint la guia de paper com a manual. En finalitzar tot el procés, el resultat serà el seu propi pla de conciliació a fi i efecte de millorar la gestió del temps de l'empresa i la seva productivitat.

La **Direcció General de Relacions Laborals** va fer un estudi analitzant convenis col·lectius amb el títol:

Igualtat i conciliació a la negociació col·lectiva de Catalunya. Recull de les clàusules de la negociació col·lectiva a Catalunya en relació a les matèries d'igualtat, no discriminació, assetjament sexual, violència de gènere, i conciliació de la vida personal, laboral i familiar. L'anàlisi abasta els convenis col·lectius publicats al Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya entre l'1 de maig de 2001 i el 28 de febrer de 2007. El llibre incorpora un CD amb una versió del text del llibre, en format pdf, amb enllaços directes cap a la base de dades de Convenis Col·lectius del Departament de Treball.

En total es van analitzar més de 900 convenis col·lectius i els resultats van ser que només un 1'5% del total incorporava alguna clàusula en relació a la igualtat d'oportunitats de les dones (incloses les mesures de noves organitzacions del temps en aquest epígraf).

L'**Institut d'Estudis i Regions Metropolitanes de Barcelona** va publicar un estudi:

L'ús social del temps a Barcelona. *Dirigit per Carme Miralles i Elena Sintès*, que va realitzar una àmplia prospecció de com estava la situació horària en els diferents àmbits laborals. L'estudi constava d'una primera part quantitativa i una segona de qualitativa que interpretava la primera. Una de les conclusions fonamentals va ser la constant identificació entre el treball mercantil i l'horari. Dels grups de discussió es desprèn que l'organització quotidiana dels individus i de la ciutat pivota al voltant dels horaris laborals. Per a les persones entrevistades, els horaris de la ciutat s'expliquen amb relació als horaris de treball. En cas d'haver-hi algun conflicte, es pensa que la solució consisteix que les empreses flexibilitzin els seus horaris i rarament es demana que siguin els horaris de la ciutat els que s'adaptin. D'altra banda, es van detectar alguns elements comuns en tots els grups d'edat:

- La consideració que els horaris de treball són excessivament extensos. En destaquen tres motius: manca d'organització empresarial, allargament de les jornades a l'hora de sortida i pausa massa llarga per dinar.
- Respecte del temps de desplaçament: s'associa a la localització del lloc de treball i al tipus de mitjà de transport. És un espai temporal que té diverses

dimensions: es considera temps de treball, però també es creu que és un temps mort, perdut; a la vegada, també és un temps que, per a les persones que es desplacen amb transport públic, es pot aprofitar per fer altres coses com, per exemple, llegir.

- La proximitat apareix com un element clau: es considera un privilegi treballar a prop de casa, i les opinions són més negatives com més lluny és el lloc de treball.
- A l'hora de delimitar el temps de dedicació al treball familiar domèstic hi ha dues dificultats: la superposició d'activitats, és a dir, la realització de tasques familiars o domèstiques a la vegada que se'n realitzen d'altres i la dificultat per quantificar un nombre exacte d'hores dedicades a les tasques domèstiques.
- Una altra idea apareguda en el decurs dels grups de debat és la tendència creixent a concentrar bona part del treball domèstic en els caps de setmana, especialment els dissabtes, perquè els horaris de treball mercantil no permeten fer-ho els dies laborables. Aquest fenomen ajuda a accentuar la percepció que el treball familiar domèstic ocupa part del temps lliure i resta temps personal per fer altres activitats.
- El temps lliure es considera com un temps subordinat a la resta de temps. El treball mercantil i, en particular, l'horari de treball, n'és el principal condicionant. Les mancances de temps lliure s'observen sobretot en les persones que combinen l'activitat laboral amb els estudis o amb la cura de persones dependents.

L'Ajuntament de Terrassa, dins del seu Pla Estratègic de Polítiques i Usos del Temps va publicar: **La visió de les dones de 25 a 50 anys (2006)**. Estudi elaborat pel Grup d'Estudis de Geografia i Gènere del Departament de Geografia de la Universitat Autònoma de Barcelona que mostra un seguit de recomanacions per orientar polítiques del temps a partir de la realització d'entrevistes en profunditat a dones de 25 a 50 anys de tres barris de la ciutat de Terrassa (Centre, Egara i Roc Blanc).

2007

Dins la col·lecció dels **Dossiers del Temps** es va publicar:

Temps i Cultura

Autors: Xavier Fina i Carles Spà

El consum cultural, molt lligat al temps de lleure, és un dels més afectats pel ritme de vida quotidià. Prenent com a punt de partida diverses dades estadístiques, aquest dossier analitza la relació entre temps i cultura des de les perspectives de la producció, la programació i el consum. Analitza des de la perspectiva del temps l'oferta de biblioteques públiques, de teatre, de cinema, de fòrums i exposicions, de centres cívics i l'ús que es pot fer d'ells en funció del gènere, del nivell d'estudis i de l'edat.

Conclou amb un conjunt de propostes per a les futures polítiques culturals d'entre les quals podem destacar:

- El menor temps de les dones per dedicar-se a la cultura però no obstant, es constata una igualació en la seva dedicació degut al major interès que mostren en aquest àmbit i la conseqüent prioritització del mateix.
- El nivell d'estudis és la variable que es mostra més significativa en la pràctica cultural. Malgrat les persones amb més nivell d'estudis tenen menys temps que les de nivell inferior, dediquen més temps a la cultura.
- L'edat determina en gran mesura la disponibilitat de temps lliure però no se'n poden extreure diferències significatives, ja que la pràctica cultural ve determinada per les dues variables exposades anteriorment.
- Els autors assenyalen que cal incorporar la perspectiva del temps en les estadístiques culturals o bé dissenyar-ne de noves que ho contemplin.
- Cal identificar la demanda potencial de cultura, així com els col·lectius que queden exclosos de les pràctiques culturals i abordar-lo tenint en compte la variable temps.

L'Institut Català de les Dones va encarregar a Anna Freixas una publicació dins de la col·lecció Quaderns de l'Institut amb el títol: **Demà més. Dones, vides i temps.** L'autora descriu el cicle vital de les dones i es deté en les diferents perspectives que poden dificultar la seva vivència en una societat patriarcal, tot oposant una mirada afirmativa. Així, abordant el temps de forma transversal, analitza el pas del temps, l'edat, la menopausa, l'autoconeixement del cos i fins i tot la vivència de la soledat en funció dels diversos temps de la vida. Inclou també la necessitat d'impulsar la coresponsabilitat i el repartiment dels temps i dels treballs com a elements imprescindibles per avançar cap a una societat justa i equitativa.

La **Universitat Autònoma de Barcelona** publica la tesi doctoral de Sara Moreno: **Temps, treball i benestar: una aproximació des de la vida quotidiana.** L'autora porta a terme una extensa investigació en què destaca el temps com a factor creixent de benestar a la vida quotidiana de la població. Analitza les diferències generacionals i intrageneracionals ja que el temps és viscut de forma diferent per la joventut que per la gent gran (Moreno contraposa *El carrer estret* de Pla a *Rayuela* de Cortázar com a forma metafòrica d'explicar els dos models de vivència del temps en la vida quotidiana) alhora que exposa l'existència d'importants desigualtats de classe i gènere dins de cada una de les generacions analitzades. L'anàlisi incorpora les dues dimensions temporals, la sincrònica i la diacrònica que afecten diferencialment el temps del treball remunerat i el domèstic, amb les implicacions i conseqüències que comporta.

2008

La **Secretaria de Polítiques Familiars i Drets de Ciutadania de la Generalitat de Catalunya** va posar en marxa un ambiciós pla per una dècada (2008-2018): Pla Estratègic sobre els Usos i la Gestió del Temps en la Vida Quotidiana. El Pla partia de la necessitat d'una nova organització del temps tenint en compte les noves estructures familiars, els nous usos del temps ciutadà, els canvis en l'entorn econòmic i en l'organització del treball, l'impacte dels canvis tecnològics i els nous hàbits culturals i d'oci.

El Pla es va orientar d'acord a diversos eixos:

- **Eix 1:** Més temps disponible. Avançar cap una organització territorial i social que afavoreixi una millor gestió dels temps de la vida quotidiana
- **Eix 2:** Un nou equilibri en el valor i la distribució dels temps dedicats al treball de mercat i al treball familiar i domèstic
- **Eix 3:** Més suport per a viure amb qualitat els cicles vitals i les situacions familiars que requereixen més temps
- **Eix 4:** Temps amb valor social afegit. Temps per a aprendre i educar, temps per a participar en la vida col·lectiva

Per articular l'exercici d'aquestes funcions d'impuls, seguiment i avaluació del pla, la Secretaria de polítiques familiars i drets de ciutadania va adoptar i posar en marxa un seguit d'instruments:

- Impuls i direcció de l'Oficina del Pla Estratègic sobre els usos i la gestió dels temps a la vida quotidiana, com a òrgan d'impuls, seguiment i avaluació del Pla.
- Direcció i dinamització del marc estable de coordinació interdepartamental per garantir l'impuls, el seguiment i l'avaluació dels compromisos assumits: Comissió Interdepartamental de Suport a les Famílies (CISF).
- Elaboració d'un informe de seguiment, avaluació i millora de l'estratègia (anual).

- Creació d'un sistema d'indicadors quantitius i qualitius. Va permetre el seguiment i l'avaluació de les mesures i també de l'estratègia en si mateixa.
- Creació, impuls i coordinació d'un Consell Ciutadà d'impuls de les polítiques del temps. Amb la participació de l'administració de la Generalitat de Catalunya, l'administració local, consells de participació de la Generalitat de Catalunya i el conjunt d'agents socials i comunitaris implicats que es consideri.
- Creació, impuls i coordinació de Consells territorials de participació sobre polítiques del temps. Tenien abast territorial i comptaven amb la participació dels diferents departaments del Govern de la Generalitat de Catalunya, de l'Administració local, d'entitats i d'associacions del territori, com també de la ciutadania en general.
- El Pacte Local. Un impuls a la definició de les estratègies locals per als usos i la gestió del temps: suport, diàleg, col·laboració, consens i aprenentatge compartit.

La **Direcció General d'Igualtat d'Oportunitats en el Treball** (en endavant DGIOT) del Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya va editar els resultats d'un treball realitzat amb més de 100 persones expertes en temps de treball amb el títol: **Fòrum Català de persones expertes per a un repartiment igualitari del temps de treball : metodologia, conclusions i propostes**. En aquest document es troben les recomanacions, les propostes i el conjunt de mesures d'actuació que van orientar les actuacions del Departament de Treball en l'objectiu d'avançar cap a una millora pel que fa a la racionalització i la flexibilitat del temps de treball i cap a un repartiment més equitatiu de la càrrega total de treball entre les dones i els homes. Acabava amb un Decàleg de mesures d'actuació que van constituir la base del Pla de Treball en aquesta matèria de la Direcció General d'Igualtat d'Oportunitats en el Treball de la Generalitat de Catalunya.

Entre les mesures proposades podem destacar la demanda d'un pacte global entre administracions, sindicats, patronals, empreses, món de la cultura, del comerç, de l'oci, de salut i d'educació per acordar fórmules que millorin l'organització del temps de treball.

A més es proposa incentivar les empreses per tal que flexibilitzin els seus horaris laborals, fomentar que els homes avancin en la coresponsabilitat a la llar, fer recerques que avalin els canvis, promoure campanyes de sensibilització i apostar per l'adaptació a l'horari europeu.

L'**Institut de Ciències Polítiques i Socials** dedica una publicació de la seva col·lecció "Ciutats i Persones" a les polítiques de temps, coordinada per Maria de la Fuente: **Polítiques locals dels temps. Gènere, ciutat i benestar quotidià**. Els diferents capítols anaven signats per Laura Balbo, Te-

resa Torns, Sara Moreno, Inma Quintana, Esther Sánchez, Elena Sintes, Mònica Gelambí, Rosa Maria Dumenjó i Jordi Sánchez.

Els capítols recullen algunes de les actuacions que ja hem assenyalat anteriorment en aquest informe com la Llei del Temps italiana i el seu procés participatiu, les investigacions del grup QUIT de la UAB, els projectes pilot de l'Ajuntament de Barcelona, les polítiques locals de temps en altres Ajuntaments com el de Terrassa, i a més a més avança en nous camps com, per exemple, en la visió des del marc jurídic que presenta la Dra. Esther Sánchez o nous indicadors per a la implantació de polítiques de temps exposats per la Dra. Elena Sintes.

Les conclusions destaquen la necessitat d'incorporar la perspectiva de gènere a les polítiques locals en general i a les del temps en particular, fugint dels possibles perills que algunes d'elles poden comportar (com la jornada a temps parcial orientada exclusivament a les dones o l'associació del binomi "conciliació-dona"). Acaba apostant per un diàleg estret entre l'administració i la societat, tot evitant la tecnocratització, demanant un lideratge polític clar i refermant el vincle profund entre les polítiques temporals urbanes i les polítiques de temps lligades al benestar en l'esfera local.

Impulsat pel **Programa NUST** es publica: **L'ús social del temps a Barcelona. Una visió prospectiva**. Realitzat per l'equip d'investigadors de l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB): Elena Sintes, Jordi Serra, Albert Cónsola i Antoni Ramon, fa una descripció exhaustiva dels usos socials del temps a la ciutat de Barcelona i al territori metropolità entre 1985 i 2006. Recullen la majoria de factors que havien analitzat el 2006 en l'estudi quantitatiu i qualitatiu ja descrit però amb una projecció en escenaris de futur.

L'Ajuntament de Tarragona va fer públic un **Decàleg** d'actuació en matèria d'organització de temps. Va ser la proposta d'Alcaldia que va tancar el III Congrés Nacional per a la Racionalització dels Horaris, celebrat a la ciutat de Tarragona els dies 18 i 19 de novembre, organitzat conjuntament amb el Departament de Treball i la Comissió Nacional per a la Racionalització dels Horaris Espanyols amb el títol "Horaris, Treball i Qualitat de Vida". El Congrés va tenir per objectiu contribuir a conscienciar tots els estaments de la societat sobre la necessitat de racionalitzar i flexibilitzar els horaris en el nostre país i va promoure el debat sobre la qüestió dels horaris, així com la posada en comú de les experiències que des de diferents àmbits s'han pogut recollir en aquest sentit. Conciliació, igualtat, salut, treball, productivitat i qualitat de vida van ser els principals temes abordats.

2009

La **DGIOT** va encarregar un estudi a IESE, dirigit per la Dra. Núria Chinchilla amb el títol: **Experiències en organització del temps de treball a les empreses de Catalunya**. Es tracta d'una publicació que ofereix a les empreses catalanes una visió general de la dinàmica de la conciliació de la vida laboral i personal. També un recull d'experiències concretes que ajuden a crear i implementar canvis en l'organització i la gestió del temps de treball.

D'acord a aquest estudi, realitzat a 600 empreses catalanes (500 grans empreses i 100 PIMES), un 42% de les PIMES i un 31% de les grans empreses apliquen un horari flexible, mentre que un 36% de les empreses catalanes procuren que el personal acabi la jornada dins l'horari previst. El 54% de les 500 grans empreses estudiades disposen polítiques per facilitar la conciliació. D'altra banda, un 62% de les empreses diu tenir una predisposició de la direcció a facilitar la conciliació de la vida personal i laboral de les persones treballadores. L'anàlisi mostra també que tant les PIMES com les grans empreses que compten amb un major percentatge de dones en la seva plantilla presenten més polítiques de conciliació.

Entre les mesures més freqüents que les empreses estan duent a terme destaquen, pel següent ordre, la facilitat per a accedir a permisos i la flexibilitat horària; el teletreball; bancs del temps dins de l'organització i fins i tot de "pactes del temps", amb acords específics entre l'empresa i els treballadors i treballadores.

Mesures més utilitzades a les empreses

1. Facilitar l'accés als permisos
2. Flexibilitat horària
3. Teletreball
4. Bancs del temps dins de l'organització
5. Pactes del temps, amb acords específics entre l'empresa i els treballadors i treballadores

S'ha detectat que l'aplicació d'aquestes mesures facilita la contractació de personal clau, redueix l'absentisme i les baixes per estrès, redueix els riscos psicosocials i augmenta la iniciativa i el compromís del personal, la cohesió social i, en definitiva, incrementa la productivitat.

Dins la col·lecció **Dossiers del Temps** es van publicar tres volums:

Organització del temps de treball, competitivitat i qualitat de Vida

Autor(e)s: Albert Corominas, Anna M. Coves, Amaia Lusa, Jordi Ojeda i Rafael Pastor

L'organització del temps de treball (OTT) consisteix a determinar la quantitat i la distribució del temps i les tasques que cada persona que treballa ha de dur a terme en cada moment. El dossier aporta eines que permeten compaginar l'eficiència de les empreses amb la qualitat de vida de les persones que hi treballen.

Els autors distingeixen tres nivells en l'organització del temps de treball: macro, meso i micro, i ells es centren precisament en el nivell meso, és a dir, aquell que comprèn les decisions relatives a la planificació del temps de treball així com a la programació i l'assignació de tasques, i ho fa analitzant les dificultats segons les jornades laborals, el temps continu, les hores extres o l'organització dels torns. L'objectiu és compaginar l'eficiència de les organitzacions amb la qualitat de vida de les persones treballadores.

Usos del temps i salut

Autores: Silvia Rueda, Lucía Artazcoz i Imma Cortès

En aquest estudi s'analitzen les desigualtats de gènere i de classe social en els usos del temps al llarg de tres etapes del cicle vital (persones de 16 a 24 anys, de 25 a 64 anys i més grans de 64 anys) i la seva relació amb l'estat de salut i els hàbits associats a la disponibilitat de temps propi per dedicar-lo a tenir-ne cura. Tenen en compte diverses circumstàncies vitals en relació al temps de treball, com les diferències entre les dones assalariades i les mestresses de casa, les dones que viuen en parella o les que són responsables de famílies monoparentals, tot analitzant l'impacte en la seva salut en funció del seu temps i els seus treballs.

L'estudi troba importants diferències de gènere i classe social. Per exemple, destaca que les dones de tots els grups d'edat i les classes socials manuals tenen un pitjor estat de salut, fan menys exercici en el temps de lleure i dormen menys hores que els homes i les classes socials no manuals. D'altra banda, les mestresses de casa tenen un pitjor estat de salut percebut i les dones que cuiden a persones amb dependència també, a més de tenir una pitjor salut mental.

La publicació acaba amb una sèrie de recomanacions, entre elles les de destinar recursos públics a la cura de persones dependents (escoles bressol, activitats extraescolars, centres de dia per a persones grans i serveis de proximitat),

incrementar i millorar les mesures de conciliació de la vida personal i laboral en el treball remunerat, fomentar la coresponsabilitat masculina en les tasques domèstiques i familiars sobretot en edats primerenques, incorporar la classe social en l'estudi i elaboració de polítiques públiques per tal d'eliminar les diferències de gènere en la salut i fomentar l'activitat física en el temps lliure en totes les edats i tant entre dones com entre homes ja que és fonamental pel manteniment del benestar i la salut.

Els homes i els seus Temps, hegemonia, negociació i resistència

Autors: Paco Abril, Alfons Romero i Vicent Borràs

Aquest document fa una dissecció de la relació dels homes i el temps en una societat que demana una deriva cap a posicions d'igualtat i diversitat, en la qual les relacions de gènere siguin equitatives. L'estudi mostra les diferents actituds masculines en relació al temps i recull una sèrie de propostes d'acció que poden ser útils per potenciar la inclusió dels homes en les polítiques del temps, de gènere i d'igualtat.

Entre les recomanacions destaca la necessitat d'actuacions transversals des de les administracions públiques que impliquin diferents departaments per aconseguir l'èxit. A més, assenyalen la importància de formar els joves des de l'escola en nous models de masculinitat que trenquin la visió clàssica de la divisió sexual del treball i els rols estereotipats que s'adscriuen a nens i nenes. Els autors consideren que aquesta actuació ha d'anar acompanyada, de forma imprescindible, de la formació del professorat per tal que pugui acompanyar el procés. Respecte als homes grans, ja jubilats, proposa utilitzar els centres de dia i centres cívics per crear grups de reflexió, sensibilització i formació en noves masculinitats més igualitàries i, com a segon pas, formar grups intergeneracionals amb homes joves per tal que uns aprenguin de l'experiència i nous models que proposen els altres. Així mateix proposen incloure activament els homes en les mesures de conciliació de la vida personal i laboral a les empreses, fent ús de les noves tecnologies de la comunicació. Proposen també que s'incorpori l'orientació sexual com a tema en totes les formacions que es facin sobre noves masculinitats i en temes d'igualtat i, en la mateixa línia, sensibilitzar els mitjans de comunicació i promoure campanyes que mostrin altres models d'homes, les noves masculinitats.

Monogràfic de la **revista Temes Clau: La Gestió del Temps, un nou dret de ciutadania**. El núm. 12 de la revista Temes Clau, editada per Diomira, presenta un seguit d'articles sobre les activitats i programes impulsats pel Programa municipal com són: *Temps de barri*, *temps educatiu compartit*, Xarxa Empreses NUST, i un recull de les publicacions del Programa; així com d'altres articles vinculats a les iniciatives impulsades per la Diputació de Barcelona en matèria dels usos del temps. També inclou un article de Daniel Innerarity "L'altra desacceleració", catedràtic de Filosofia a la Universitat de Saragossa.

2010

La **DGIOT** va publicar:

10 perquè per a la millora de l'organització del temps de treball. Es tracta d'una eina pràctica concebuda per facilitar l'aplicació de mesures d'organització i gestió del temps a les empreses. Aporta deu raons per modificar les actuals estructures horàries de les organitzacions, a més de recomanacions i descripcions de pràctiques concretes. Entre elles podem destacar que una nova organització del temps incrementa el salari emocional, augmenta la satisfacció laboral, millora el clima laboral, és una bona eina per captar i retenir el talent, disminueix la rotació laboral i l'absentisme, incrementa la productivitat, millora la competitivitat i, en definitiva, la qualitat de vida de les persones.

La **DGIOT** va editar també els resultats d'una prova pilot duta a terme en alguns polígons industrials del Vallès. **Resultats del projecte pilot: “Impuls de noves formes d'organitzacions del temps a les empreses catalanes”.** Aquest document recull les valoracions de les empreses participants en el projecte pilot “Impuls de noves formes d'organització del temps de treball a les empreses catalanes”. La implantació de mesures d'organització del temps i de conciliació de la vida laboral i personal ha posat de relleu els beneficis d'una gestió horària més racional, tal com mostren els resultats de les entrevistes i de les enquestes realitzades a les persones directives i treballadores de les 33 empreses de Barberà del Vallès i de Rubí (principalment petites i mitjanes) participants en el projecte, que van suposar un impacte sobre 4307 persones treballadores.

Després d'una diagnosi es va realitzar un acompanyament personalitzat per a la definició i implantació d'un pla de treball que millorés l'organització horària, es va impartir formació, es van incorporar mesures de teletreball, banc d'hores, millora de la comunicació interna, benchmarking i coneixement de bones pràctiques i a més es van oferir serveis d'atenció domiciliària i de consultes mèdiques

telefòniques per a les persones treballadores, per tal de donar suport en la seva vida quotidiana i millorar la seva organització del temps.

Després d'un any d'aplicació de les diferents mesures es va realitzar una avaluació del projecte i en ella es van detectar una sèrie de beneficis empresarials: el 88% de les empreses creuen que ara gestionen el temps de forma més eficient; el 81% reconeixen haver augmentat la productivitat; el 85% han reduït l'absentisme, el 73% han detectat un alleujament de l'estrès; el 84% han observat una millora de l'ambient de treball i el 65% creuen que atrauen i retenen millor el talent.

Gràfic 3: Resultats prova pilot a dos polígons industrials de Catalunya

Dins la col·lecció dels **Dossiers del Temps** es va publicar: **Temps, cura i ciutadania. Coresponsabilitats privades i públiques.** *Auto-
ra: Cristina Brullet*

Aquest dossier analitza la problemàtica existent entre les transformacions familiars, els drets de ciutadania i el temps de la cura de les persones. Des d'una visió del marc general del problema, el dossier estudia la situació, en especial de la petita infància i les persones amb dependència a Catalunya i Barcelona, i aporta recomanacions per incrementar i millorar l'articulació i el repartiment de la cura entre la societat i les institucions públiques.

La publicació acaba amb recomanacions que destaquen la importància d'implementar polítiques que assegurin el suport a la cura en la vida quotidiana, des d'una coresponsabilitat privada i pública. Així doncs, caldria crear una xarxa pública de serveis de proximitat flexibles i diversos, avançar en l'extensió de permisos per cura, així com flexibilització horària en el treball i mesures de conciliació segons les necessitats de les diferents èpoques del cicle vital i amb compensacions econòmiques raonables, suport a una nova cultura pràctica familiar que contempli la incorporació dels homes i el desenvolupament de polítiques que facilitin l'adopció de nous horaris per una millor organització del temps.

La **Diputació de Barcelona** va encarregar a l'estudi: **Polítiques urbanes del temps.** *Realitzat per Imma Quintana.*

L'estudi fa una aproximació a les polítiques del temps enteses com aquelles actuacions promogudes des dels governs locals amb la finalitat d'intervenir en la gestió pública dels usos del temps i entendre les necessitats quotidianes de les persones. Alhora, en l'anàlisi, se n'identifiquen els principals àmbits d'intervenció i els instruments necessaris per a dur-les a terme.

L'objectiu de l'estudi és oferir un model analític i operatiu perquè els governs locals desenvolupin polítiques locals del temps. Evidència que els canvis socials contemporanis han fet del temps un nou valor social i també és cert que el món local té capacitat per millorar la qualitat de vida de la ciutadania també en relació al temps. Defineix, doncs, les polítiques del temps i els instruments disponibles

per fer-les operatives: diagnòstics, organitzatius, polítics, de diàleg, reflexió, negociació i concertació social, i de gestió. Finalment, l'estudi identifica els eixos substancials de les polítiques urbanes del temps.

L'**Ajuntament de Terrassa**, dins del seu Pla de Polítiques i Usos del Temps va publicar: **Visions ciutadanes. Jornada: El temps un dret de ciutadania**. Es tracta del recull de quinze visions ciutadanes de terrassencs i terrassenques que exposen els seus punts de vista des de diversos àmbits de la vida ciutadana (cultura, cura, discapacitat, comerç, comunicació, salut, gènere, mobilitat, noves tecnologies, joventut, gent gran, agents socioeconòmics, associacionisme, educació), mostrant experiències i vivències lligades al dia a dia i a les diferents etapes de la vida.

L'**Assemblea de Governos locals i regionals del Consell d'Europa**, en la seva sessió de treball del 26 al 28 d'octubre 2010, aprova la:

- **Recomanació 295/ 2010**
- **Resolució 313/ 2010**

Ambdues mesures estaven vinculades a les polítiques locals del temps.

La **Recomanació 295/ 2010** fa un seguit de propostes adreçades al Comitè de Ministres del Consell d'Europa per convidar els Estats membres a impulsar diferents actuacions vinculades a les polítiques d'usos del temps. Demana al Comitè de Ministres del Consell d'Europa que consideri el "temps com un dret". Recomana que convidi els organismes del Consell d'Europa, especialment aquells que tracten sobre la igualtat de gènere i la cohesió social, a encarar polítiques de temps explícitament i a incorporar la gestió del temps a les seves activitats, junt amb els conceptes de "benestar" i "qualitat de vida temporal".

La **Resolució 313/2010**, convida les autoritats públiques de les ciutats, les institucions supramunicipals i els nivells intermediaris de governança a sensibilitzar els ciutadans, crear despatxos del temps i promoure les polítiques temporals, entre d'altres mesures.

Resolució 313 (2010). Temps social, temps lliure: quina política local de disposició dels temps?

- Amb «les polítiques dels temps de la ciutat», una nova forma d'acció pública, una nova manera de gestionar els territoris va néixer a Europa al començament dels noranta. Aquest enfocament de la disposició urbana i del territori pren el temps com a punt d'aplicació, d'anàlisi i d'acció.
- Noves pràctiques del territori, la urbanització galopant, però igualment la flexibilització del temps de treball i l'evolució del mercat del treball, l'augment del temps lliure, els canvis dels estils de vida, usos del temps i de l'espai, els canvis profunds de l'estructura familiar, creen una prodigiosa expansió de les mobilitats, generen conflictes, tensions i desigualtats pel

que fa a l'ús del territori.

- La qualitat de la gestió i de la regulació dels temps es fa un element essencial de la dinàmica territorial. L'Espai i el Temps són interdependents, la disposició del temps és una dimensió ineludible de la disposició de l'espai.
- Les polítiques temporals locals o de disposició dels temps tenen com objectiu contribuir a la millora de la qualitat de vida i treballar per a la cohesió social. El seu desenvolupament exigeix un enfocament global capaç de creuar camps diferents i d'articular disciplines separades.
- De les formes institucionals inèdites, els «Despatxos dels Temps» o «Agències dels Temps», han fet emergir noves metodologies d'anàlisi i d'elaboració de l'acció pública en matèria de disposició urbana i han generat una nova forma de governança local fonamentada en la democràcia participativa.
- Perquè el temps és un component essencial de la qualitat de vida quotidiana i un important factor de desigualtats, el Congrés dels Poders Locals i Regionals pren nota de l'emergència de les polítiques temporals locals, desitja promocionar-los a Europa a tots els nivells de governança, i convé integrar la noció de temporalitat dins de les seves pròpies activitats, en particular d'aquelles que treballen sobre de la planificació urbana.
- Es refereix a la Carta urbana europea II3, que subratlla el paper ineludible del ciutadà-ciudadana al cor de les polítiques urbanes i evoca la necessitat de models de mobilitat diferents, de tornar l'espai urbà més fàcil, més accessible, més habitable per a tots els ciutadans, siguin quines siguin les seves condicions socials, la seva edat o el seu estat de salut.
- Tenint en compte el que precedeix, el Congrés convida les autoritats públiques de les ciutats, les institucions supramunicipals i els nivells intermediaris de governança:
 - a. A sensibilitzar els ciutadans sobre l'organització del temps en la família i l'entorn immediat i a l'oportunitat d'aportar-hi disposicions, a construir conjuntament amb la societat civil una nova organització que respongui als desafiaments de les nostres societats modernes;
 - b. A verificar en quina mesura les necessitats temporals i els conflictes vinculats al temps constitueixen una preocupació dels ciutadans i de les empreses en el context local;
 - c. A crear Despatxos dels Temps, òrgans claus de les polítiques locals de gestió dels temps per posar en l'adequació l'oferta i la demanda de temps, prendre i coordinar iniciatives per optimitzar els horaris i millorar la disponibilitat dels serveis públics amb l'objectiu de facilitar la vida quotidiana dels ciutadans;
 - d. A estudiar, d'una manera transversal i intersectorial, els mitjans per promoure les polítiques temporals en el medi de l'entorn local;

- e. A recercar la concordança dels temps urbans i dels temps socials per tal de poder respondre a demandes d'ajusts temporals entre obligacions de la vida quotidiana dels ciutadans d'una part i l'accessibilitat en espai i temps dels equipaments i dels serveis urbans d'altra banda; aquesta investigació ha de respondre igualment a objectius de solidaritat, de lluita contra les exclusions socials i de cohesió;
 - f. A integrar la dimensió temporal dins de totes les seves polítiques;
 - g. A aplicar els conceptes i fer ús dels instruments disponibles per a la posada en marxa d'aquestes polítiques tot verificant la seva pertinència; crear noves formes de participació (taules de cooperació, diàleg social) i de nous tipus d'instruments de lectura i de representació de la realitat d'espai i temps d'un territori (anàlisi i mapes cronotòpics);
 - h. A intercanviar les millors pràctiques amb altres territoris a nivell nacional i internacional per tal d'iniciar o de desenvolupar processos d'aprenentatge de la matèria.
- Finalment, el Congrés encarrega la seva Comissió de la Cohesió social d'explorar la possibilitat d'afavorir el coneixement d'aquestes polítiques a Europa i d'intercanviar les millors pràctiques en cooperació amb els òrgans del Consell d'Europa, en particular el Comitè europeu per a la Cohesió Social (CDCS).

2011

Dins la col·lecció **Dossiers del Temps** es va publicar:

Usos del temps i ciutat

Autors: Josep Maria Montaner i Zaida Muxí Martínez

Partint dels canvis urbanístics succeïts a les ciutats durant l'últim quart del segle XX el dossier reflexiona sobre l'evident crisi d'un model urbà marcat pel consum i l'explotació del territori. Fa especial incidència en la projecció urbanística des d'una perspectiva de gènere, el ritme de la ciutat, les xarxes quotidianes i l'espai públic. El llibre tanca amb una sèrie de propostes, un qüestionari que permet avaluar l'adaptació dels projectes urbanístics al bon ús del temps i interrogants que proposen pensar l'organització de la ciutat des d'aquesta perspectiva.

El llibre acaba amb algunes recomanacions al projecte urbà de la ciutat, per tal d'assegurar la qualitat de vida i un ús sostenible del temps. Per això proposa aprofundir en els processos participatius de la ciutadania, en potenciar la bona relació entre la morfologia urbana (estructures arquitectòniques, urbanes i paisatgístiques) i la ciutat real, donant rellevància i centralitat als barris (“han de ser visitables”), i creant noves centralitats, aconseguint una transició gradual i segura entre l'espai públic i el privat, controlar les alçàries d'acord a l'entorn urbà i dissenyar edificis que alberguin diversos usos i activitats. Recomana també adequar el transport públic a les necessitats ciutadanes i reforçar els equipaments de barri. L'informe fa èmfasi en la gestió dels recursos, l'energia i els residus, recomanant la màxima autonomia energètica dels edificis.

La **Diputació de Barcelona** va encarregar un informe dirigit per Inma Quintana amb el títol: **Les polítiques de nous usos del temps en els municipis petits de la província de Barcelona**. Aquesta publicació se centra en l'anàlisi a l'entorn de les polítiques dels nous usos del temps en els municipis petits (de menys de 5.000 habitants).

L'anàlisi té una doble finalitat: en primer lloc, aprofundir el coneixement sobre els usos del temps en els municipis petits de la província de Barcelona, per tal de conèixer-ne les demandes i necessitats des d'una perspectiva de gènere; en segon lloc, identificar actuacions i experiències concretes sobre els usos del temps i municipis petits en el context internacional i a casa nostra, com a punt de partida per encetar la reflexió i proposar possibles línies d'intervenció.

Recull, en conseqüència, també actuacions i experiències concretes a municipis petits en el context internacional i local.

L'**Ajuntament de Sant Boi** impulsa el 16 de març del 2011, la signatura del *Pacte per a l'Ús del Temps a la Ciutat*, que va ser el primer d'aquestes característiques a l'estat espanyol. El document, elaborat per l'Ajuntament i recolzat en un procés de participació ciutadana, recull propostes per harmonitzar el temps laboral, familiar i personal de la ciutadania.

78 agents socials, econòmics i polítics de Sant Boi van signar l'adhesió al document durant un acte públic. Sant Boi es va sumar així a Ajuntaments com Barcelona, Esplugues i Terrassa, que estaven desenvolupant polítiques de promoció dels nous usos del temps, en forma de prova pilot i amb el suport de la Diputació de Barcelona. Sant Boi és també una de les 33 ciutats de la província integrants de la Xarxa de Ciutats i Pobles pels Nous Usos del Temps.

Durant el mandat municipal 2007-2011 Sant Boi va impulsar accions relacionades amb aquesta temàtica. La primera va ser la creació d'una Regidoria específica. També va fer un **Estudi sobre els usos del temps dels veïns i les veïnes del barri de Casablanca** i va organitzar la jornada "El temps, un dret democràtic", on es van presentar bones pràctiques municipals. En l'actualitat es treballa en el projecte Temps per Temps a partir del qual diverses empreses de la ciutat es comprometen a implantar mesures de conciliació.

2012

Dins la col·lecció **Dossiers del Temps** es va publicar:

Joventut i temps: cap a una política utilitarista

Autor: Fabian Mohedano

Aquest dossier tracta dels usos del temps de la població jove; recull una sèrie de propostes de planificació educativa, social, econòmica i política orientades a harmonitzar els temps juvenils. El treball vol desmitificar la idea que els joves tenen tot el temps del món i remarca com els dèficits d'organització del temps repercuten en la vida d'aquest sector de la població.

L'anàlisi proposa apropar-se a les demandes i necessitats de la població jove, tot posant-la en el centre del relat polític. L'autor considera que l'objectiu de felicitat utilitarista per la joventut redundarà obligadament en una major felicitat social i que és precisament la felicitat, i no el dinamisme, qui ha de guiar la política de la joventut. En el mateix sentit, considera imprescindible la igualtat d'oportunitats entre la gent jove, sobretot combatent l'elevat atur que els afecta; facilitar la seva participació en l'espai públic, apostant per uns bons transports públics que incloguin la mobilitat nocturna així com horaris alternatius per a facilitar l'accés als equipaments municipals; donar valor al temps de la vida quotidiana; promoure l'educació cívica apostant per l'associacionisme juvenil i, en definitiva, apostar per un temps lliure no basat en el consumisme sinó en l'oci que impliqui associacionisme cultural o educatiu, pràctica de l'esport o realització d'activitats lúdiques i culturals.

L'**Ajuntament de Barcelona, des del programa Temps i Qualitat de Vida** realitza una *Jornada d'Avaluació i Programació* de la Xarxa d'Empreses NUST comptant amb la participació de 10 empreses. La celebració d'aquesta jornada va tenir l'objectiu d'avaluar les activitats realitzades al sí de la Xarxa en el transcurs de 2012, que es van concretar principalment en xerrades de sensibilització i difusió

de bones pràctiques, i establir les prioritats i les línies de treball per al 2013, entre les quals destaquen la creació d'un grup motor de la Xarxa i la segmentació per grups d'interès. Es proposa un gran repte per al 2013 i és el *Premi Barcelona a l'Empresa Innovadora en Conciliació i Temps*.

IDESCAT va publicar l'**Enquesta dels Usos del Temps a Catalunya**. Enquesta dels usos del temps realitzada a 3248 llars de Catalunya entre 2010 i 2011. Els resultats permeten dibuixar el dia estàndard de la població de més de 10 anys i segueixen els patrons marcats per Eurostat.

Els resultats mostren que el dia mitjà de la població catalana de 10 anys i més es distribueix en unes onze hores i mitja a cures a la pròpia persona, incloent-hi dormir, higiene personal i àpats; en tres hores a la cura i atenció de la llar i als membres de la família; unes dues hores i mitja al treball remunerat; més de dues hores al consum de mitjans de comunicació; una hora i quart a la vida social i a la diversió; gairebé cinquanta minuts als esports i a les activitats a l'aire lliure i trenta set minuts a l'estudi. Són quasi les mateixes dades que al 2003 amb dues modificacions: menys temps de treball remunerat degut a la crisi i més temps dedicat a les noves tecnologies, en concret a la informàtica, que assoleix 35 minuts de dedicació diària.

La distribució de la jornada és diferent entre homes i dones. Els homes destinen més temps al treball remunerat que les dones, en canvi elles dediquen més temps a la cura de la llar i de la família (3 hores i 54m diaris). Així i tot, des de 2003 els homes han augmentat en gairebé 20 minuts la dedicació domèstica i familiar i en 18 minuts a les aficions i a la informàtica. Paral·lelament, les dones han disminuït en 20 minuts la dedicació a la llar i a la família i han augmentat en 15 minuts el temps destinat a les aficions i la informàtica. En l'activitat culinària és en la que es troba més diferència ja que elles hi destinen 1h 16m i ells 32m de mitjana diària.

Les llars amb infants o amb adults dependents participen en menor mesura de les activitats voluntàries, estudis i reunions que les llars sense càrregues (amb 5 punts percentuals de diferència). Quan als infants se suma una persona dependent adulta, el temps de dedicació augmenta una hora diària respecte a les famílies sense càrregues. El temps d'aquesta dedicació se sostrau de les activitats relacionades amb el voluntariat, esports, activitats a l'aire lliure, i de les aficions i la informàtica.

L'hora de llevar-se per part de la població catalana s'inicia a les 7 del matí fins les 9 h, de tal manera que a les 8 del matí el 67% està encara realitzant cures personals (dormir, àpats o higiene personal), un 15'4% està treballant o estudiant, un 8% està tenint cura de la llar i la família i un 6'5% s'està desplaçant.

L'hora de dinar té lloc entre les 2 i les 4 de la tarda i la població que treballa en aquestes hores baixa a un 14'5%. A partir de les 4 de la tarda la proporció de població que consumeix mitjans de comunicació assoleix el 17'7%. Les hores de

màxima dedicació a les tasques de la llar i la família són entre les 12 i les 13 del migdia i les 8 del vespre, mentre que entre les 10 i les 12 de la nit són les hores de màxim consum dels mitjans de comunicació, de tal forma que a les 11 de la nit el 42'1% de la població està en procés d'anar a dormir i el 36'2% està consumint mitjans de comunicació.

Quant als horaris de feina, l'entrada és entre les 8 i les 9 i la sortida depèn molt de si s'és autònom o assalariat. A les 6 de la tarda el 42'3% dels ocupats per compte propi encara estan treballant o estudiant mentre que els ocupats per compte d'altri ho fan en un 25%. A les 8 del vespre un de cada 4 autònoms encara treballa i a les 9 un de cada 10. La superposició amb el temps dedicat a les tasques de la llar i la família mostra com els ocupats per compte d'altri poden dedicar-hi més temps.

En aquest sentit, la mitjana d'hores de treball remunerat setmanal del conjunt de la població ocupada és de 37 hores i 42 minuts i la jornada setmanal dels homes és superior a la de les dones en prop de 8 hores. Amb l'edat la mitjana no minva sinó tot el contrari, augmenta fins les 38 hores i 35 minuts.

Per sectors d'activitat, les persones ocupades amb jornades laborals més llargues són els dels sectors de l'agricultura i de la construcció, amb 47 hores i 44 minuts, i 41 hores i 30 minuts, respectivament. Destaca la gran diferència entre els treballadors per compte propi, amb jornades setmanals de més de 45 hores, i els qui treballen per compte d'altri amb una mitjana de 36 hores i 3 minuts, sense considerar si els contractes són a jornada completa o parcial.

Per últim, volem destacar que el 12'8 de la població catalana va realitzar alguna tasca de voluntariat en el darrer mes de passar l'enquesta, destacant els homes amb una dedicació del 14'2% vers les dones, que s'hi van dedicar un 11'4%. Quant al grup d'edat que més s'hi dedica, són les persones joves de menys de 25 anys, en un 14'9%. Les activitats relacionades amb l'esport i l'assistència social són les activitats de voluntariat que més hores de dedicació reben.

L'Ajuntament de Barcelona, des de la Regidoria de Família, Infància, Usos del Temps i Discapacitats impulsa la creació del Premi "Barcelona a l'Empresa Innovadora en mesures de Temps i Conciliació". Aquest premi vol reconèixer, promoure i divulgar la tasca d'aquelles empreses compromeses en millorar la gestió del temps per aconseguir la conciliació entre la vida laboral, familiar i personal. Empreses que treballen implementant mesures d'usos del temps per facilitar que els treballadors i treballadores puguin organitzar-se millor i, al mateix temps, millorar l'organització empresarial.

Vol, així mateix, reconèixer públicament la tasca de les empreses de la ciutat que desenvolupen mesures innovadores en gestió del temps, flexibilitat i equilibri de la vida laboral, familiar i personal.

També pretén promoure la visibilitat de les empreses compromeses amb facilitar l'harmonització del temps en la seva organització, sensibilitzant la societat

en aquesta matèria i, finalment, contribuir al coneixement i l'intercanvi, generant un banc de bones pràctiques en l'àmbit del temps i la conciliació a les empreses.

(Per més informació veure Annex b)

L'Ajuntament de Barcelona, des de la Regidoria de Família, Infància, Usos del Temps i Discapacitats impulsa la segona edició del Premi "Barcelona a l'Empresa Innovadora en mesures de Temps i Conciliació".

(Per més informació veure Annex b)

2014

Projecte Bancs del Temps: a l'actualitat hi ha un total de 200 Bancs del Temps a Catalunya i Espanya impulsats en la seva majoria per l'Associació Salut i Família, dirigida per la Dra. Elvira Méndez, que ha treballat estretament amb les diferents administracions per impulsar aquest projecte d'intercanvi de temps entre la ciutadania. Un total de 21.324 persones se'n beneficien d'ells i els gaudeixen.

El primer Banc del Temps es va fundar l'any 1998 al Districte d'Horta Guinardó de Barcelona, en relació amb tot el programa de Nous Usos del Temps impulsat per l'Ajuntament. Posteriorment es va consolidar com a projecte i la seva ampliació ha conduït als 17 Bancs del Temps que hi ha en aquests moments a Barcelona amb 1914 persones usuàries. A la resta de Catalunya trobem 54 Bancs del Temps (13 d'ells membres de la Xarxa de Banc del Temps de l'Associació Salut i Família) amb un impacte sobre 4728 persones usuàries.

L'Associació Salut i Família compta també a la seva Xarxa amb 15 Bancs del Temps a l'estat espanyol, que tenen 1932 persones usuàries aproximadament.

Dins la col·lecció **Dossiers del Temps** s'ha publicat:

Hàbitat i temps per a la convivència

Autores: Pilar Garcia Almirall, Adriana Ciocoletto i Blanca Gutiérrez

L'estudi, centrat en els barris de Barcelona, posa èmfasi en la influència de la configuració urbana en la vida de les persones i la interacció de les persones autòctones i immigrades que viuen en aquests entorns. Explica amb elements gràfics les vinculacions entre els elements físics (espais públics, carrers, equipaments...) i socials (com utilitzen l'espai les persones, quant de temps hi passen, què hi fan, etc.).

L'estudi fa una anàlisi interessant focalitzada en dos barris: Ciutat Meridiana i l'Escorxador (la nova esquerra de l'Eixample) i assenyala els factors trobats que afavoreixen la convivència i els que la impedeixen o dificulten. Acaba amb

unes recomanacions específiques per cada barri i generals. D'aquestes darreres en podem destacar la necessitat d'evitar la segregació social, apostant per espais i models on es potenciï la relació i la comunicació entre persones i grups diversos. També es considera important crear un espai amb diversitat d'usos per afavorir diferents activitats com la trobada, el joc, la cura i el lleure. Establir un entramat social plural i arrelat que combini habitatges i comerços, entitats formals i informals, així com diferents interessos i objectius. Així mateix s'aconsella procurar la connectivitat i la proximitat entre els diferents espais i equipaments.

L'Ajuntament de Barcelona presenta el Pacte del Temps. Per promoure la qualitat de vida i la conciliació de la vida personal, familiar i laboral a Barcelona. El Pacte és un acord de l'Ajuntament de Barcelona amb les entitats, associacions, organitzacions socials i econòmiques i la ciutadania. En total, el procés participatiu ha estat format per 11 taules de participació, 12 entrevistes en profunditat, 59 entitats participants i 141 persones participants.

Consta de 5 objectius dels quals es desprenen 10 mesures d'actuació, que conformen un Decàleg que l'Ajuntament es compromet a dur a terme durant el 2014 i el 2015.

Els objectius són:

- 1. Adaptar els horaris i usos dels equipaments i serveis a les necessitats de les persones.
- 2. Dissenyar l'espai urbà i planificar la mobilitat prioritzant la millora del benestar quotidià.
- 3. Proporcionar informació d'una manera accessible i potenciar l'administració electrònica.
- 4. Treballar conjuntament amb les empreses i entitats de la ciutat per fer compatible el temps de treball amb el temps de la vida quotidiana.
- 5. Sensibilitzar sobre la necessitat de conciliar els temps per tal de millorar la qualitat de vida i la sostenibilitat.

CONSELLS ECONÒMICS I SOCIALS

El 2002 el **Consell Econòmic i Social de Barcelona (CESB)** publica en la seva col·lecció de Quaderns: **Temps i Ciutat**, estudi realitzat per l'equip de recerca QUIT de la UAB. Després de fer un repàs a la situació europea de l'organització horària i contrastar-la amb la catalana s'organitzen diferents grups de discussió amb persones expertes per tal de diagnosticar els punts febles de la nostra organització horària i les perspectives de millora.

Les conclusions conviden al diàleg entre agents socials i a arribar a consensos per implementar noves mesures i realitzar proves pilot. En la concreció de les mesures recomanades es troben propostes com la creació de la "Oficina del Temps de la Ciutat" com les existents a diverses ciutats europees, l'elaboració d'un Pla regulador del Temps de la Ciutat, l'ampliació dels horaris de transport públic municipal, descentralització dels serveis administratius per apropar-los a la ciutadania, incentivació de la concertació i regulació dels horaris comercials i de serveis a les empreses, així com dels relatius a l'oci i la cultura, públics i privats i impuls de campanyes de sensibilització, entre altres.

El 2005 el **Consell de Treball Econòmic i Social de Catalunya** publica, dins la seva col·lecció d'Estudis: **El treball de les dones a Catalunya. Cap a una igualtat creixent?** Realitzat per la Dra. Cristina Carrasco, el Dr. Màrius Domínguez i la Dra. Maribel Mayordomo, es tracta d'un estudi que analitza la informació extreta de l'Enquesta d'ús del Temps 2002-2003.

S'analitza la situació laboral de les dones: població activa, desocupació, ocupabilitat, taxes d'ocupació, hores de treball remunerat i no remunerat, el treball domèstic versus el mercantil i, en definitiva, les diferències en l'ús del temps de treball entre homes i dones, tenint en compte el cicle vital d'ambdós.

L'estudi finalitza fent algunes recomanacions metodològiques quant a la mi-

llora de les enquestes que es fan en relació al treball per tal de poder disposar en el futur de millors informacions estadístiques sobre les activitats que fan les persones. També recomana mantenir una visió global sobre el treball i no focalitzar-lo exclusivament sobre l'ocupació i deixar fora altres variables significatives. Acaba constatant que la creixent participació de les dones en el terreny de l'ocupació no ha disminuït pràcticament la segregació per sexe en el treball familiar domèstic, ja que es continua considerant fonamentalment femení, amb els conflictes i dificultats que aquest fet comporta per a les dones professionals. Això condueix als autor(e)s a considerar que el model que s'està desenvolupant a Catalunya és el denominat “unipresència masculina/ doble presència femenina” amb les desigualtats que implica entre homes i dones, tant en el treball remunerat com en el domèstic. Les polítiques que s'haurien d'implantar, per tant, haurien de desafiar el model tradicional masculí d'ocupació a temps complet (perquè és impossible de generalitzar a tota la població) per establir les bases per a una responsabilitat compartida d'ambdós treballs. D'altra banda, haurien d'orientar-se cap un profund canvi cultural en l'organització del temps i del treball que rebutgi la valoració del sobretemps en el mercat i aposti de debò per la qualitat de vida de les persones.

El 2005 el **Consell Econòmic i Social de Barcelona (CESB)** publica els resultats d'una jornada dedicada al temps. **Temps per treballar, temps per viure**, coordinat per la Dra. Sara Berbel i José Antonio Fernández (secretari general del CESB). La publicació recull la perspectiva comparada que va aportar Alejandro Cercas, aleshores diputat europeu, en una visió global de les polítiques de temps de treball a la Unió Europea. A continuació, es presenten iniciatives i experiències innovadores en relació al temps com la del Centre for International Business Studies, Louis Vuitton, Comisión para la racionalización de los horarios españoles (ARHOE) i dues experiències internacionals corresponents a les ciutats de Berlín i Florència.

El 2006, el **CESB** publica **Noves organitzacions del temps de treball. Balanç d'actuacions a la Unió Europea i experiències innovadores de les empreses a Barcelona**. Coordinat per la Dra. Sara Berbel i José Antonio Fernández, l'estudi té dues parts ben diferenciades, una en relació a les polítiques europees i catalanes i una segona amb exemples d'èxit.

La primera part la realitza el grup de recerca QUIT (UAB). En primera instància emmarca les polítiques de temps en la Unió Europea, fent un balanç del resultat de les actuacions dutes fins al moment, amb una descripció sistemàtica de les diferents mesures emprades, per acabar concretant en la situació a Catalunya i la implementació d'aquestes mesures al nostre país.

Destaquen que les administracions públiques han estat capdavanteres en l'avenç de la conciliació de la vida personal i laboral al nostre país però detecten

encara moltes resistències socials, empresarials i laborals, en posar de manifest l'escàs èxit que la conciliació té a les taules de negociació, on els sindicats la consideren una demanda no prioritària i l'empresariat prefereix traslladar-la al departament de RRHH. Precisament aquesta és una de les deficiències que assenyala l'estudi, ja que la majoria de mesures estan pensades per moments concrets i/o extraordinaris en la vida de les persones i no com una necessitat quotidiana pròpia de la compatibilització de la feina domèstica i familiar amb la laboral.

L'estudi acaba amb una proposta d'actuació a tall de prova pilot que s'iniciaria amb la creació de taules quadrangulars compostades per agents socials i econòmics, agents institucionals i especialistes independents acordats pels agents implicats. L'objectiu d'aquestes taules seria acordar les mesures a realitzar en un sector o territori que comportin una experiència de reorganització del temps exemplificadora. L'informe inclou també una sèrie de recomanacions a implementar per part de cada un dels agents participants a les taules, tals com flexibilitat horària, campanyes de sensibilització, etc.

La segona part de l'estudi consisteix a mostrar experiències innovadores en usos del temps a la ciutat de Barcelona, sota la direcció d'Annabel Jové. La recollida d'informació va consistir en un qüestionari passat a una mostra de 27 empreses i posteriorment una sèrie d'entrevistes semiestructurades.

Les conclusions van mostrar com les xarxes viàries i ferroviàries són un element fonamental en relació al temps de vida; l'enorme impacte de les diferents condicions laborals en la conciliació de la vida personal i laboral (especialment en el cas de les dones); la necessitat de major implicació des de l'àmbit sindical i empresarial; els dèficits en la qualitat de vida que poden comportar les feines en horaris poc convencionals; la necessitat de posar les TIC al servei de l'eficiència del temps personal i professional, i per últim els beneficis que comporta l'adopció de mesures de conciliació de la vida personal i laboral a les empreses.

El 2010 el **Consell de Relacions Laborals de Catalunya** elabora unes **Recomanacions per a la negociació col·lectiva en matèria de gestió del temps de les persones treballadores**. Es tracta d'un document consensuat amb les organitzacions empresarials i sindicals més representatives de Catalunya per millorar els continguts dels convenis col·lectius en matèria de gestió del temps de treball de cara a possibilitar una ordenació més flexible i racional del temps de treball que permeti a les persones treballadores l'efectiva conciliació de llur vida personal i laboral en equilibri amb els interessos de les empreses.

Analitza les possibles mesures com la flexibilitat horària, la reducció de jornada, vacances, gestió participada del temps de les persones treballadores i casos específics com el dret a l'adaptació i distribució de la jornada per dones que pateixen violència de gènere, tot mostrant com poden adaptar-se a les necessitats laborals i incloure's en els convenis consensuats.

COMERÇ

El 2005 es publiquen 3 articles a la revista **Informatiu Comerç** (n. 93, 94 i 95), signats per Gemma Puig, on les associacions de comerciants aposten per un nou model de gestió públic-privat per àrees comercials basant-se en l'enfoc anglosaxó dels Town Centre Management o el nord-americà dels Business Improvement Districts. L'objectiu és modernitzar les estructures comercials urbanes amb un acord de col·laboració públic-privada en què les associacions de comerciants poden ser l'interlocutor preferent per als Ajuntaments.

Business Improvement Districts (BID), en català districtes de millora d'activitats econòmiques, són estructures que complementen el treball que realitzen els Ajuntaments i districtes per una gestió integral dels centres urbans i comercials. Es tracta d'un acord mitjançant el qual dos o més propietaris o activitats econòmiques es comprometen a compartir despeses per resoldre necessitats comunes i assumeixen la responsabilitat de millorar l'entorn, circumstància que millora el valor dels immobles. Les activitats que realitzen solen estar relacionades amb la neteja, vigilància, manteniment i conservació, però el principal avantatge és la perspectiva global, multidisciplinària i flexible, que inclou també la flexibilitat horària.

El 2012 es publica l'**Enquesta de l'activitat del sector comercial a Barcelona**, encarregada per l'**Ajuntament de Barcelona**. L'enquesta recull dades de 2400 comerços distribuïts aleatòriament entre els 10 districtes de Barcelona en els subsectors d'alimentació, decoració de la llar, equipament personal, farmàcia-drogueria-perfumeria i oci-cultura.

Els resultats mostren que, el 2012, l'antiguitat mitjana dels comerços està entorn als 18 anys, sent els més recents els corresponents a equipament personal (15 anys de mitjana) i a alimentació de carrer (15 anys d'antiguitat) i 4 anys els comerços de titularitat estrangera.

L'anàlisi permet dibuixar un mapa dels horaris comercials. El 74'7% dels establiments comercials obren de dilluns a dissabte. El 14'8% de les botigues obren en diumenge, però quan es tracta d'establiments d'alimentació no mercats llavors l'apertura puja a un 50'3% i oci-cultura un 32'2%. Cal destacar que el 43'7% dels comerços de titularitat no espanyola obren en festius i si són de titularitat pakistanesa l'apertura arriba a un 78'8%. De dilluns a divendres el 70% fa horari partit i només un 30% jornada contínua, excepte els comerços de titularitat pakistanesa que fan jornada contínua en un 82'9%.

Una dada interessant és que l'hora de màxima activitat del comerç a la ciutat és a partir de les 19 h, tot i que la majoria obren abans de les 10.00 h i tanquen

després de les 20.00 h. Dels comerços que obren dissabte i diumenge, quasi la meitat ho fan només al matí i la resta en horari de matí i tarda. Les franges horàries amb més afluència de clients són de 12.00 h a 14.00 h (24'1% de les vendes) i de 19.00 h a 20.00 h (22'8% de les vendes). Quan es tracta d'alimentació i de farmàcia-drogueria-perfumeria les vendes es concentren al matí. En canvi, en equipament personal i per a la llar es compra cap al migdia i la tarda. Sobre la possibilitat d'obrir en diumenge, el 72'8% dels directius dels comerços es manifesta contrari a fer-lo.

El 2013, en el seu **Informe Anual**, la **Confederació de Comerç de Catalunya** emet un editorial defensant l'anomenat model comercial català i negant-se rotundament a les mesures liberalitzadores dels horaris del comerç. Exposen que la desregularització dels horaris perjudica la cohesió social en treure vida dels carrers, els pobles i les viles que l'actual model protegeix.

D'altra banda, valora l'oportunitat que pot implicar la crisi econòmica si ajuda a millorar. Per aconseguir-ho proposa flexibilitat, adaptació als nous hàbits de consum, innovació i incorporació de les TIC amb nous canals de venda com internet i les xarxes socials.

ALTRES INVESTIGACIONS I PUBLICACIONS

El 2003, el **Programa Municipal per la Dona de l'Hospitalet de Llobregat** edita un opuscle per parlar del temps, les dones i el treball, i la necessitat de conciliar la vida personal i laboral. Es diu **Compartir la feina dintre i fora de la llar**. Aquest llibre exposava les dades de l'Enquesta de la Regió Metropolitana de Barcelona de 1995 i 1998 sobre les condicions de vida de les dones de Barcelona. A més, defensava l'aplicació de la Llei per promoure la conciliació

de la vida familiar i laboral que havia estat recentment aprovada pel parlament espanyol el 1999.

El 2004 la revista **Políticas Sociales en Europa** publica un monogràfic **Articular trabajo y familia** que resumeix el posicionament de diferents autor(e)s des d'una perspectiva crítica, tot alertant sobre el perill de les mesures de conciliació per a les dones alhora que mostra la visió que persones expertes tenen des d'altres països com Bèlgica, Finlàndia o França.

El 2006 el **sindicat UGT** realitza l'estudi **Informe comparatiu amb Europa en matèria de gestió del temps. A les 6 a casa!** Realitza una comparativa amb altres països europeus i argumenta com les jornades extenses de més de 10 hores i la desregularització del temps de treball, imposada per una lògica mercantil, agreuja les desigualtats de gènere i la relació entre treball i vida personal. Denuncia a partir de l'experiència al Regne Unit, amb la clàusula opt-out (per sobrepassar les 48 hores límits), que les jornades superiors a les 48 hores empitjoren els drets laborals, debilitant la seva capacitat de control del temps i de pressió col·lectiva. D'altra banda, l'actual cultura de treball, originària de la societat industrial, comporta encara el fet que les prioritats de la majoria de persones treballadores i empresariat sigui la plena disponibilitat laboral. Les persones ocupades prefereixen treballar una o dues hores més al dia, a canvi d'augmentar el seu salari, que reduir-ne una o dues, reduint al mateix temps el salari; és dir, prefereixen diners a temps. En la mateixa línia l'empresariat, en general, és partidari d'augmentar el nombre d'hores, és a dir, tenir major disponibilitat de la mà d'obra. El sindicat conclou que la gestió del temps ha d'estar a les taules de negociació com una demanda prioritària i cal apostar per mesures estables, que beneficiïn tota la població ocupada.

El 2008 **La Caixa** publica un estudi dirigit per María Gutiérrez-Domènech amb el títol: **¿Cuánto cuesta ir al trabajo? El tiempo en coste y en dinero.** Posada en valor del temps dedicat al desplaçament d'anada i tornada al lloc de treball. El document estima que una persona treballadora dedica 57m de mitjana diària a desplaçaments, un 40% més si ho fa en transport públic, amb un cost diari de 11'9€ de mitjana a Barcelona (el que significa uns 8€ al dia per tota la població). Una part d'aquest cost és fàcil de calcular: la despesa de combustible, el bitllet del transport públic, etc. però una altra part, com el cost del temps emprat, és més complex de comptabilitzar en termes monetaris. En total, el cost del temps dels viatges al treball suposen el 3'5% del Producte Interior Brut.

El 2010 l'**Ajuntament de Barcelona** edita un opuscle: **Barcelona, ciutat del temps de les persones.** Publicació que pretén mostrar, d'una manera molt gràfica i entenedora, com diferents projectes i actuacions impulsats per

L'Ajuntament afavoreixen els usos del temps de la ciutadania. Polítiques de temps que incideixen en àmbits com la vida familiar, la formació o l'oci i fan possible una millor harmonia entre els temps de la ciutat i de l'ocupació.

La **Universitat Oberta de Catalunya** posa en marxa el projecte **e-Treball**, dirigit per Josep Ginesta, com a director de l'Àrea de Persones de la UOC (actualment director de l'Oficina de Treball de la mateixa institució) en el qual es pretén desenvolupar una base experimental de mobilitat, asincronia i flexibilització integral del treball.

El 2011, la **Fundació Jaume Bofill** va publicar **Conciliar per educar**, dirigit per Esther Sánchez Torres i amb col·laboracions d'altres autores. Partint de la premissa del dret dels pares a dedicar temps a l'educació dels fills sense delegar en altres estaments de la societat aquesta tasca, s'analitza l'impacte de la conciliació entre vida personal, familiar i laboral en l'educació dels infants. L'estudi proposa noves relacions entre àmbit públic, privat i empresarial.

El 2012, la **Fundació Jaume Bofill** va publicar l'estudi **A les tres a casa? L'impacte social i educatiu de la jornada escolar contínua** realitzat per la Dra. Elena Sintès. La jornada intensiva als centres educatius s'ha plantejat com una solució a diversos problemes. Però, hi ha evidències que millori els resultats i la vida quotidiana dels infants i joves? Què en diuen les experiències d'altres comunitats autònomes i països? Aquest informe aborda l'impacte de l'organització del temps escolar en la qualitat i l'equitat educativa i fa propostes per un millor disseny de la jornada escolar.

LEGISLACIÓ CATALANA RELACIONADA AMB TEMPS I HORARIS

Paral·lelament a l'elaboració d'estudis i dossiers sobre el tema, l'àmbit legislatiu ha anat avançant també en decrets i lleis que tracten de millorar la situació horària, tot i que fins ara no hi ha hagut cap normativa que aprofundeixi en un canvi real de l'horari social i laboral.

Aquestes són les principals normatives elaborades a casa nostra en relació a aquest tema:

- **LLEI 3/2014, del 19 de febrer, d'horaris comercials i de mesures per a determinades activitats de promoció.** (DOGC núm. 6568 publicat el 24/02/2014).
- **ORDRE EMO/36/2014, de 25 de febrer, per la qual s'estableix el calendari d'obertura dels establiments comercials en diumenge i dies festius per als anys 2014 i 2015.** (DOGC núm. 6571 publicat el 27/02/2014).
- Llei 1/2007, de 5 de juny, de creació del Consell de Relacions Laborals.
- Llei Orgànica 6/2006, de 19 de juliol, de reforma de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya (EAC). Preveu, com a principi rector a l'article 40, el mandat als poders públics de promoure les mesures econòmiques i normatives de suport a les famílies dirigides a garantir la conciliació de la vida laboral i familiar i a tenir descendència, amb una atenció especial a les famílies nombroses.
- Llei 8/2006, de 5 de juliol, de mesures de conciliació de la vida personal, familiar i laboral del personal al servei de les Administracions Públiques de Catalunya.
- Llei 17/2005, de 27 de desembre, de modificació de la Llei 8/2004, de 23 de desembre, d'horaris comercials.
- Llei 8/2004, de 23 de desembre, d'horaris comercials de Catalunya.
- Llei 5/2004, de 9 de juliol, de creació de llars d'infants de qualitat.
- Llei 18/2003, de 4 de juliol, de suport a les famílies.
- Llei 9/2003, de 13 de juny, de la mobilitat.
- Decret 362/2006, de 3 d'octubre, pel qual s'aproven les directrius nacionals de Mobilitat.
- Decret 324/2001, de 4 de desembre, relatiu a les relacions entre els ciutadans i l'Administració de la Generalitat de Catalunya a través d'Internet, i l'Acord del Govern de la Generalitat de 13 de juliol de 1999, mitjançant el qual es va endegar el projecte d'Administració Oberta de Catalunya.

CONCLUSIONS

A partir de la revisió dels principals projectes i estudis realitzats a Catalunya des de l'any 2000, les conclusions principals podrien agrupar-se entorn als següents aspectes:

- L'horari del nostre país continua sent un “rara avis” en el context europeu fonamentalment per la durada de la pausa del dinar i l'allargament de la jornada laboral fins tard al vespre.
- Els llargs i rígids horaris laborals catalans, que premien la presencialitat a la feina, dificulten la convivència amb els infants, als quals s'allarguen els horaris amb la realització d'activitats extraescolars i que suposen una càrrega total molt superior a la indicada per a la seva salut i benestar.
- Lòci i entreteniment s'allarga de mitjana fins les 11 o les 12 de la nit, amb el perjudici que suposa per les hores necessàries de son i el rendiment posterior tant en l'àmbit laboral com en el de l'educació.
- La principal activitat d'oci de la ciutadania és la televisió. A Catalunya el *primetime* és a les 22.00 h (22.30 h a Espanya), la qual cosa suposa dues hores de diferència amb la resta d'Europa.
- L'allargament de la jornada comporta menys hores de son i augment del nivell d'estrès, la qual cosa redunda en una pitjor salut de la població i en un menor rendiment escolar i laboral.
- Les llargues jornades disminueixen la rendibilitat de les persones en el treball i augmenten els seus riscos físics i psicosocials. Redunden, per tant, en menor productivitat i descens de la competitivitat empresarial.
- La majoria d'empreses catalanes reconeixen la importància d'incorporar mesures per a la flexibilització horària però només una tercera part les aplica. D'entre les que ho fan, hi ha un nombre superior de PIMES respecte les grans empreses, malgrat que la creença social és la contrària.
- Les mesures laborals més aplicades són l'accés a permisos i excedències, així com la flexibilització de l'hora d'entrada i sortida de la feina. En segon terme, i a força distància, la compactació de jornada i la reducció horària els mesos d'estiu. El teletreball, en canvi, està en els nivells més baixos d'Europa (5% al nostre país enfront d'un 17% de mitjana a la resta d'Europa).
- Els beneficis empresarials contrastats en funció de l'aplicació de mesures de bona gestió horària són la millora del clima laboral, la reducció de

l'absentisme, la millora de la gestió interna, la millora de la creativitat i la innovació, un millor posicionament de la marca corporativa, la disminució de la rotació de talent ja que augmenta la fidelització i, en definitiva, una millora de la productivitat empresarial.

- La majoria de mesures implementades estan pensades per moments concrets i/o extraordinaris en la vida de les persones i no com una necessitat quotidiana pròpia de la compatibilització de la feina domèstica i familiar amb la laboral.
- El paper dels agents econòmics i socials és fonamental. Les negociacions dels convenis col·lectius haurien d'incloure clàusules específiques entorn a una major racionalització del temps de treball.
- L'ús del temps continua sent diferent per homes i dones ja que ells dediquen més hores al treball remunerat i elles més a les tasques domèstiques i de cura, amb les diferències que això implica de disposició de temps de lleure i dedicació a l'esport i activitats de participació comunitària i voluntàries (superior en els homes).
- La manca de serveis de suport a les famílies i a la cura disminueix clarament les possibilitats de lleure i de participació comunitària en les persones que tenen famílies amb infants o persones amb dependència, i fins i tot en la incorporació al mercat laboral remunerat per part de moltes dones.
- Els extensos horaris, units al diferent ús del temps per part d'homes i dones, que implica per elles dobles jornades, a més dels insuficients serveis de suport a la cura, impacten negativament en la natalitat, situant-se a Catalunya en una de les més baixes d'Europa (1'32 fill(e)s).
- Existeix una identificació entre el treball mercantil i l'horari. L'organització quotidiana dels individus i de la ciutat pivota al voltant dels horaris laborals. En cas d'haver-hi algun conflicte, la ciutadania pensa que la solució consisteix que les empreses flexibilitzin els seus horaris i rarament es demana que siguin els horaris de la ciutat els que s'adaptin.
- La mobilitat i el disseny urbà esdevenen també factors fonamentals per una humanització i bon ús del temps ciutadà, especialment en les zones més allunyades de la centralitat urbana.
- Els desplaçaments al lloc de treball són valorats per la ciutadania com un temps mort, buit, que es treu del temps personal. La proximitat apareix

com un element clau: es considera un privilegi treballar a prop de casa, i les opinions són més negatives com més lluny és el lloc de treball.

- Les TIC són un nou element que requereix temps (ha augmentat a 35 minuts la dedicació personal diària de mitjana) però que també pot estalviar temps si s'utilitza correctament des de les administracions i el món laboral. Cal estar alerta davant la bretxa digital existent entre dones i homes, que pot comportar noves formes de discriminació femenina.
- No només la potencialitat de les TIC i la conciliació de la vida personal i laboral es constitueixen com a factors clau en els nous models d'organització horària del treball a distància sinó que també els factors més estructurals vinculats a infraestructures energètiques, sostenibilitat ambiental i pol·lució seran determinants per evitar costos de mobilitat de les persones en un futur.
- L'*e-treball* és una nova fórmula que supera al teletreball clàssic i que facilita la sostenibilitat en tres dimensions: l'econòmica, l'ambiental i la social.
- El consum cultural, molt lligat al temps de lleure, és un dels més afectats pel ritme de vida quotidià i per tant cal identificar la demanda potencial de cultura, així com els col·lectius que queden exclosos de les pràctiques culturals i abordar-lo tenint en compte la variable temps.
- Manquen estudis que mostrin el cost de la no intervenció en el canvi horari, és a dir, la despesa energètica, en malalties, en baix rendiment escolar, en disminució de la natalitat, en exclusió cultural i participació comunitària, etc.
- Es detecta la necessitat d'una intervenció global (no és suficient amb actuacions parcials o segmentades, ja que el desajustament d'una peça influeix en tota la resta), així com de pactes per al canvi d'horaris.
- En general es demana la implicació activa de les diferents administracions per impulsar i facilitar els canvis horaris, sent, a més, model exemplificador del mateix.

BIBLIOGRAFIA

- Abril, P., Romero, A. i Borràs, V. (2009). *Els homes i els seus temps: hegemonia, negociació i resistència*. Col·lecció Dossiers del Temps. Barcelona, Ajuntament de Barcelona.
- Ajuntament de Barcelona (2010). *Barcelona, ciutat del temps de les persones*. Barcelona, Regidoria NUST.
- Ajuntament de Barcelona (2011). *Memòria 2006-2011*. Barcelona, Regidoria NUST.
- Ajuntament de Barcelona (2012). *Enquesta de l'activitat del sector comercial a Barcelona*. Barcelona, Ajuntament de Barcelona.
- Ajuntament de Barcelona (2012). *Acta de la Jornada d'Avaluació i Programació de la Xarxa d'Empreses Nust*. Barcelona, Programa Temps i Qualitat de Vida.
- Ajuntament de l'Hospitalet (2003). *Compartir la feina dintre i fora de la llar*. L'Hospitalet de Llobregat, Programa Municipal per la Dona.
- Ajuntament de Terrassa (2006). *La visió de les dones de 25 a 50 anys*. Terrassa, Grup d'Estudis de Geografia i Gènere del Departament de Geografia de la UAB.
- Ajuntament de Terrassa (2010). *Visions ciutadanes. Jornada: El temps un dret de ciutadania*. Terrassa, Pla de Polítiques i Usos del Temps.
- Amoroso, M.I.; Bosch, A.; Carrasco, C.; Fernández, H. I Moreno, N. (2003). *Malabaristas de la vida. Mujeres, tiempos y trabajos*. Barcelona, Icària.
- Berbel, S. (2009). Temps de vida, temps de mercat: conciliació o prioritització? *II Universitat d'Estiu de les Dones*. Cornellà de Llobregat, UB.
- Berbel, S. (2013). *Directivas y empresarias. Mujeres rompiendo el techo de cristal*. Barcelona, Aresta.
- Berbel, S. (2014). Liderazgo y género: Análisis de las divergencias conceptuales y sus efectos en la teoría y práctica feminista. *Quaderns de Psicología*, 16 (1), 73-84. Extraído de: <http://dx.doi.org/10.5565/rev/psicologia.1204>
- Brullet, C. (2010). *Temps, cura i ciutadania: corresponsabilitats privades i públiques*. Col·lecció Dossiers del Temps. Barcelona, Ajuntament de Barcelona.
- Cambras, T. i Díez, A. (2014). *Els ritmes de la vida. Com la cronobiologia ens ajuda a viure millor*. Barcelona, Catàlisi.
- Canet, L., Grisolí, C. y Querol, R. (2006). *Nous temps, nous usos, noves tecnologies*. Col·lecció Dossiers del Temps. Barcelona, Ajuntament de Barcelona.
- Cardús, S. (1985). *Saber el temps*. Barcelona, Altafulla.
- Cardús, S. (1987). Sobre el concepte de temps lliure. Unes consideracions sociològiques. A *Juventut 85, debat obert. Què diuen els joves dels joves*. Barcelona. Generalitat de Catalunya (pàg. 143-147).
- Cardús, S. (2000). El nostre horari de cada dia. A *El desconcert de l'educació*. Barcelona, La Campana. 195-212 pàg. ISBN 84-88791-89-52007 (Edició espanyola: "El horario nuestro de cada día" a *El desconcierto de la educación*. Barcelona. Paidós, pàg. 297-325.
- Cardús, S. (2002). Informe "Propostes d'intervenció per a la conciliació d'horaris familiars, escolars i laborals". Barcelona, Departament de Benestar Social, Generalitat de Catalunya.
- Cardús, S. (2003). Educar vol temps. Ús del temps i pràctiques familiars. A *Perspectiva escolar* núm. 272, febrer (pàg. 39-43).
- Cardús, S. (2004). *Educar vol temps. A XVI Jornades de Participació de Mares i Pares a l'escola*. CEIP Xirau. Ajuntament de Cerdanyola del Vallès (pàg. 29-51).
- Curós, M.P. i Sánchez, C. (2010). Conciliación de la vida personal y familiar y la jornada laboral: Nuevos retos para las organizaciones empresariales Estudios financieros. *Revista de trabajo y seguridad social: Comentarios, casos prácticos: recursos humanos*. N.º. 323, 2010, págs. 189-238.

- Chinchilla, N. i Poelmans, S. (2003). *Dues professions i una família. Sobre les famílies amb dos ingressos a Catalunya*. Barcelona, Departament de Benestar i Família, Generalitat de Catalunya.
- Chinchilla, N. I Poelmans, S. (2004). *La conciliació de la vida laboral, familiar i personal*. Barcelona, Pla Estratègic Metropolità de Barcelona.
- Chinchilla, N. y León, C. (2005). *Guía de buenas prácticas de la empresa flexible. Hacia la conciliación de la vida laboral, familiar y personal*. Madrid, Consejería de Empleo y Mujer, Comunidad de Madrid.
- Chinchilla, N. (2006). *Ser una empresa familiarmente responsable. ¿Lujo o necesidad?* Madrid, Pearson Educación SA.
- Chinchilla, N. y Moragas, M. (2007) *Dueños de nuestro destino: cómo conciliar la vida profesional, familiar y personal*. Barcelona, Ed. Ariel.
- Chinchilla, Nuria y León, Consuelo (2011). *Diez años de conciliación en España*. Madrid, Editorial Grupo 5.
- Chinchilla, Nuria, Jiménez, Esther (2013). *Responsabilidad Familiar Corporativa*. Harvard Deusto Business Review.
- Confederació de Comerç de Catalunya (2013). *Informe Anual*. Barcelona, CCC.
- Consell Econòmic i Social de Barcelona (2002). *Temps i ciutat*. Barcelona, Ajuntament de Barcelona.
- Consell Econòmic i Social de Barcelona (2005). *Temps per treballar, temps per viure*. Barcelona, Ajuntament de Barcelona.
- Consell Econòmic i Social de Barcelona (2006). *Noves organitzacions del temps de treball. Balanç d'actuacions a la UE i experiències innovadores de les empreses a Barcelona*. Barcelona, Ajuntament de Barcelona.
- Consell de Relacions Laborals de Catalunya (2010). *Recomanacions per a la negociació col·lectiva en matèria de gestió del temps de les persones treballadores*. Barcelona, Consell de Relacions Laborals de Catalunya, Departament d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya.
- Consell de Treball Econòmic i Social de Catalunya (2005). *El treball de les dones a Catalunya. Cap a una igualtat creixent?* Barcelona, Generalitat de Catalunya.
- Coromines, A., Coves, A., Lusa, A., Ojeda, J. i Pastor, R. (2009). *Organització del temps de treball, competitivitat i qualitat de vida*. Col·lecció Dossiers del Temps. Barcelona, Ajuntament de Barcelona.
- De la Fuente, M. (coord.) (2008). *Polítiques locals del temps. Gènere, ciutat i benestar quotidià*. Barcelona, Institut de Ciències Polítiques i Socials.
- Diputació de Barcelona (2010). *Polítiques urbanes del temps, Marc conceptual i operatiu*. Barcelona, Àrea d'Igualtat i Ciutadania, Diputació de Barcelona.
- Direcció General d'Igualtat d'Oportunitats en el Treball (2008). *Fòrum Català de persones expertes per un repartiment igualitari del temps de treball: metodologia, conclusions i propostes*. Barcelona, Departament de Treball, Generalitat de Catalunya.
- Direcció General d'Igualtat d'Oportunitats en el Treball (2009). *10 XQ per a la millora de l'organització del temps de treball*. Barcelona, Departament de Treball, Generalitat de Catalunya.
- Direcció General d'Igualtat d'Oportunitats en el Treball (2009). *Experiències en l'organització del temps de treball a les empreses de Catalunya*. Barcelona, Departament de Treball, Generalitat de Catalunya.
- Direcció General d'Igualtat d'Oportunitats en el Treball (2010). *Resultats del projecte pilot "Impuls de noves formes d'organització del temps de treball a les empreses catalanes"*. Barcelona, Departament de Treball, Generalitat de Catalunya.
- Direcció General de Relacions La-

- borals (2006). *Les 6 C de la Conciliació: mètode de gestió del temps a l'empresa*. Barcelona, Generalitat de Catalunya.
- Direcció General de Relacions Laborals (2006). *Igualtat i negociació col·lectiva de Catalunya*. Barcelona, Generalitat de Catalunya.
 - Fina, X. i Spà, C. (2007). *Usos del temps I cultura*. Col·lecció Dossiers del Temps. Barcelona, Ajuntament de Barcelona.
 - Garcia Almirall, P., Ciocchetto, A. i Gutiérrez, B. (2014). *Hàbitat i temps per a la convivència*. Col·lecció Dossiers del Temps. Barcelona, Ajuntament de Barcelona.
 - García Ramón, M.D.; Cánoves, G. i Prats, M. (1994). Les dones i l'ús del temps a Barcelona: el cas del barri de Sants. *Barcelona Societat*, n. 2, pàgs. 95-99.
 - Ginesta, J. (2011). Del teletrabajo al e-trabajo. *Dirigir Personas*, n. 10, II època, octubre 2011.
 - Ginesta, J. (2012). El trabajo a distancia y sus vicisitudes. Anàlisis y aspectos prácticos. En *Aedipe Catalunya, Experiencias que transforman. Personas que desarrollan talento*. Barcelona, Aedipe.
 - González, J. (2007). *La medida del tiempo. Una investigación fenomenológica*. Barcelona. Societat Catalana de Filosofia- IEC-Barcelonesa d'Edicions.
 - Gutiérrez-Domènech, M. (2008). *¿Cuánto cuesta ir al trabajo? El tiempo en coste y en dinero*. Barcelona, La Caixa.
 - IDESCAT (2011). *Enquesta de l'Ús del Temps 2010-2011*. Barcelona, Generalitat de Catalunya.
 - Informatiu Comerç (2005). *Business Improvement Districts*. Números 93, 94 i 95.
 - Institut Català de les Dones (2007). *Demà més. Dones, vides i temps*. Quaderns de l'Institut, n. 8. Barcelona, ICD.
 - Institut de Ciències Polítiques i Socials (2008). *Polítiques locals del temps. Gènere, ciutat i benestar quotidià*. Barcelona, Regidoria NUST, Ajuntament de Barcelona.
 - Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (2006). *L'ús social del temps a Barcelona. Informe quantitatiu i qualitatiu*. Vol. I i II. Barcelona, Regidoria NUST, Ajuntament de Barcelona.
 - Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (2008). *L'ús social del temps a Barcelona. Una visió prospectiva*. Barcelona, Regidoria NUST, Ajuntament de Barcelona.
 - Lusa, A (2005). *Planificació del temps de treball amb jornada anualitzada*. Col·lecció tesis doctorals, 3. Barcelona, Consell de Treball Econòmic i Social de Catalunya.
 - Macinnes, J. i Solsona, M. (2006). *Usos del temps i famílies*. Col·lecció Dossiers del Temps. Barcelona, Ajuntament de Barcelona.
 - Miralles-Guasch, C. (2006). *Usos del temps i mobilitat*. Col·lecció Dossiers del Temps. Barcelona, Ajuntament de Barcelona.
 - Mohedano, F. (2013). *Joventut i temps. Cap a una política utilitarista*. Col·lecció Dossiers del Temps. Barcelona, Ajuntament de Barcelona.
 - Montaner, JM. I Muxí, Z. (2011). *Usos del temps i ciutat*. Col·lecció Dossiers del Temps. Barcelona, Ajuntament de Barcelona.
 - Moreno, S. (2007). *Temps, treball i benestar: una aproximació des de la vida quotidiana*. Tesis Doctoral. Barcelona, UAB.
 - Moreno, S. (2008). Els usos del temps a Catalunya. VV.AA. *Condicions de vida i desigualtats a Catalunya 2001-2005*. V.1. Col·lecció Polítiques, nº65. Barcelona: Editorial Mediterrània.
 - Moreno, S (2009). Las políticas de conciliación de la vida laboral, familiar y personal: ¿éxito o fracaso?. *Aequalitas. Revista jurídica de igualdad de oportunidades entre mujeres y hombres*, 25: 46-51.
 - Moreno, S (2009). *Uso del tiempo*,

desigualdades sociales y ciclo de vida. *Política y sociedad*, 46 (3): 191-202.

- Moreno, S (2010). El tiempo de trabajo: de la jaula dorada a la libertad azarosa. *Cuadernos de Relaciones Laborales*, 28 (2): 299-321.
- Ojeda, J. (2010). Horarios 2.0.: Adaptarse o pagar. Un nuevo paradigma en la gestión de los horarios laborales. *Observatorio de Recursos Humanos y Relaciones Laborales*, 48, p. 58-60.
- Ojeda, J. (2011). La flexibilitat horària com a solució a la crisi. *Semanari L'Econòmic-Avui*, 15 de gener de 2011.
- Ojeda, J. (2011). La gestió de l'horari flexible en una PIME o com evitar els costos invisibles. *Revista UEA Magazine*, 25, 32-33.
- Ojeda, J. (2011). Los costes invisibles: la complejidad de los horarios laborales. *Revista Foroésine*, 113, 34.
- Pigem, J. (2009). *Buena crisis. Hacia un mundo postmaterialista*. Barcelona, Kairós.
- Políticas Sociales en Europa (2004). Articular trabajo y familia. *Políticas Sociales en Europa*, n. 16. Ed. Hacer.
- Temes Clau (2009). La gestió del temps, un nou dret de ciutadania. *Revista Temes Clau*, n. 12, setembre.
- Rueda, S., Artazcoz, L. i Cortés, I. (2009). *Usos del temps i salut*.

Col·lecció Dossiers del Temps. Barcelona, Ajuntament de Barcelona.

- Sánchez, C. (DIR) (2008). Conciliació de la vida personal, familiar i laboral del personal docent universitari. L'aplicació del "Plan Concilia" al personal docent de les universitats catalanes. *Projectes de recerca per l'estudi de les desigualtats i violències originades per motius de gènere en l'àmbit científic i universitari* (RDG 2006) AGAUR. Núm expedient:2006RDG00007.
- Sánchez, C. i Vall Llosera, L. (2008). Gènere i conciliació de la vida personal, familiar i laboral. *Condicions de vida i desigualtats a Catalunya*. Polítiques n.65. Editorial Mediterrània i Fundació Jaume Bofill.
- Sánchez, C. i Llätzer, H. (2005). El repartiment del treball domèstic i familiar. *Estructura social i desigualtats a Catalunya*. Polítiques n.46 Editorial Mediterrània i Fundació Jaume Bofill.
- Sánchez Torres, E. (2011). *Conciliar per educar*. Barcelona, Fundació Jaume Bofill.
- Sintés, E. (2012). *A les tres a casa? L'impacte social i educatiu de la jornada escolar contínua*. Barcelona, Fundació Jaume Bofill.
- Torns, Teresa; Borràs, Vicente; Moreno, Sara; Recio, Carolina (2006). *Les polítiques de temps: un debat obert*. Barcelona, Regidoria Nous Usos So-

cials del Temps, Ajuntament de Barcelona.

- Torns, T.; Borràs, V.; Moreno, S.; Recio, C. (2008) Les polítiques de temps a Europa. *Papers Regió Metropolitana de Barcelona*, 49: 20-31.
- Torns, T.; Borràs, V.; Moreno, S.; Recio, C. (2008). Las actuaciones sobre el tiempo de trabajo. Un balance de las propuestas llevadas a cabo en la Unión Europea. *Sociología del trabajo*, 63: 3-25.
- Torns, T; Borràs, V; Recio, C; Moreno, S (2011). El temps de treball i el benestar quotidià. *Arxiu. Arxius de ciències socials*, 24.

ANNEXOS

A) PLA NOUS USOS SOCIALS DEL TEMPS 2004-2011 (AJUNTAMENT DE BARCELONA)

L'Ajuntament de Barcelona va ser pioner amb la creació d'una Regidoria per als Nous Usos Socials del Temps, i un programa d'actuació específic amb l'objectiu de donar solucions a les necessitats de la gestió temporal de la vida quotidiana de la ciutadania. Amb la creació de la Regidoria d'Usos del Temps, s'institucionalitza un espai polític propi per al disseny i implementació de polítiques locals de temps. Les polítiques que s'hi promouen estan basades en dos principis bàsics: la consideració de la gestió del temps com un dret de ciutadania i la promoció de canvis en l'organització social, convertint l'administració en un agent actiu d'aquesta transformació. Els plans d'acció implementats busquen ser una factor de cohesió social i territorial i de paritat entre homes i dones.

Les polítiques públiques dels Usos Socials del Temps i les mesures i accions que es van desplegar s'encaminaven a fomentar la cohesió social, la paritat, la igualtat d'oportunitats i l'autogestió del temps per a l'equilibri entre els seus diferents usos. El model Barcelona, basat en el temps de les persones, seguia dues línies estratègiques:

- Incidir en la millora de la qualitat de vida de la ciutadania i construir una ciutat més sostenible, amb més cohesió social, equitat i paritat. Per tal d'aconseguir aquest objectiu es va treballar en tres eixos d'actuació:
 - a. Accessibilitat. Els serveis i equipaments s'adapten als nous ritmes de vida de les persones; es facilita l'accés a informació i a la gestió de tràmits.
 - b. Proximitat. El barri és un eix vertebrador. S'hi localitzen equipaments i serveis a les persones; es facilita la mobilitat; es dissenya l'espai urbà pensant en les persones al llarg del cicle de vida.
 - c. Sostenibilitat. Sostenibilitat econòmica, mediambiental i social. El temps de les persones és considerat un valor social i un indicador de qualitat de vida; Barcelona és un model de ciutat que busca l'equilibri entre la competitivitat, els recursos energètics i el benestar quotidià.
- Promocionar Barcelona com una ciutat socialment innovadora, reconeguda per compatibilitzar la competitivitat i el benestar. Una ciutat metropo-

litana que es distingeix per construir un futur amb més igualtat, amb més equitat i paritat, més competitiva, més sostenible i amb més cohesió social.

L'objectiu general del model Barcelona era, per tant, el d'una ciutat que està sempre oberta, que acull ritmes i horaris plurals, que fomenta l'harmonització entre els temps de treball, familiar i personal, que dóna serveis a les empreses i a les famílies per fer-ho possible, una capital metropolitana i una ciutat global, una ciutat competitiva i sostenible, que segueix tenint els barris com a eix vertebrador, amb equipaments i serveis adequats als temps de les persones, i una ciutat que aprofita les tecnologies per guanyar qualitat de vida, per fer de Barcelona una ciutat del temps de les persones.

El Programa Nous Usos Socials del Temps va treballar en quatre línies estratègiques:

- L'Observació, com a instrument per a conèixer i analitzar la realitat.
- La Intervenció, mitjançant el disseny i implementació de projectes d'actuació, programes i bones pràctiques.
- La Concertació i col·laboració amb els agents socials, públics i privats.
- La Sensibilització, amb la voluntat de canviar els conceptes socials associats al valor temps.

Aquestes línies es van desplegar en aquests 3 àmbits, i van produir coneixement, investigacions i anàlisis en tots tres:

- Temps i vida quotidiana
- Temps de treball
- Projecció i sensibilització

1- Temps i vida quotidiana: temps de barri

Temps de barri; temps educatiu compartit. Descripció i objectius del programa:

Temps de barri, temps educatiu compartit és un programa promogut conjuntament entre la Direcció d'Usos del Temps, l'Institut d'Educació i els Districtes de l'Ajuntament de Barcelona, i la Fundació Jaume Bofill. Aquest programa té com a objectius dissenyar i aplicar accions per construir uns usos dels temps i uns espais educatius per als infants i adolescents que contribueixin a l'harmonització laboral i familiar de les famílies, amb actuacions que comportin la implicació dels diferents agents que intervenen en l'àmbit educatiu i social (centres educatius, famílies, serveis, entitats...). En concret, es proposa:

- Contribuir al fet que els barris tinguin una oferta d'activitats educatives fora de l'horari escolar de qualitat i diversificada.
- Promoure accions educatives en el temps de lleure que afavoreixin l'harmonització del temps en família.
- Reforçar el teixit associatiu i el treball en xarxa entre els agents locals.

- Potenciar l'ús educatiu del temps fora de l'horari escolar mitjançant els patis escolars i altres equipaments públics.

El programa s'adreça a les famílies i els infants i adolescents (de 3 a 16 anys) i als agents educatius (escoles d'educació infantil, primària i secundària obligatòria sostingudes amb fons públics) i agents socials (entitats de lleure, associacions esportives, associacions culturals, AMPA i equipaments i serveis públics entre d'altres).

Els serveis i recursos que es promouen són:

- Suport a les activitats en horari extraescolar. Activitats extraescolars de qualitat i obertes al barri, organitzades de forma conjunta o coordinada per AMPA, entitats i centres escolars. Durant el mandat 2008-2011 es van realitzar 772 activitats obertes organitzades per AMPAS i un total de 1624 activitats de les quals es va fer difusió a través de les guies i la web de Temps de Barri.
- Obertura de patis escolars en caps de setmana i vacances, com a espai d'ús públic amb servei de monitoratge.

Un dels objectius de «Temps de barri» és recuperar espais d'ús públic dels equipaments per a famílies, infants i adolescents. Els patis oberts de les escoles permeten donar una alternativa de lleure als infants i joves que s'exerceix de forma autònoma en un context segur i de proximitat i, a més, els patis ofereixen a les famílies del barri un espai per a la relació, la convivència i la cohesió social.

- Activitats familiars. Activitats de temps en família, en cap de setmana, compartides entre diferents agents, escoles, entitats i AMPA.
- Suport d'acompanyament. Recurs que garanteix la mobilitat i accessibilitat dels infants a les activitats del barri.
- Suport a la informació i difusió d'activitats.
- Treball en xarxa. El programa dona suport i col·labora amb les AMPA, les escoles i els agents socials per a crear i dinamitzar els plans d'acció en xarxa d'agents educatius i socials, mitjançant la figura d'un/a coordinador/a territorial. El programa «Temps de barri, Temps educatiu» pretén ser un programa participatiu i construït en la proximitat del territori, partint de l'anàlisi de les necessitats de la ciutadania.

Temps i vida quotidiana: El pacte del temps

En la segona part del mandat 2008-2011, la Regidoria d'Usos del Temps de l'Ajuntament de Barcelona va impulsar el Pacte local del temps de Barcelona, d'acord amb la mesura 1.4.1.1. del Pla d'Actuació Municipal, que anunciava:

“Impulsarem el Pacte local del temps de Barcelona, un acord social per avançar cap a una ciutat més conciliadora, una ciutat que impulsa la participació i la complicitat de la societat civil per millorar la vida quotidiana”.

La setmana de vacances escolars d'hivern va tenir lloc del 7 a l'11 de març del 2011 i per tant, l'Ajuntament de Barcelona, malgrat no tenir-ne cap obligació ni competències directes, va possibilitar a les famílies l'harmonització de la vida laboral i familiar durant aquest període. Per tal de facilitar aquesta harmonització, l'Ajuntament desplega els seus recursos i serveis per tal d'oferir un seguit d'actuacions i activitats durant aquesta setmana, juntament amb un ampli sistema d'ajuts econòmics.

A banda de coordinar molts dels recursos i serveis que ofereix la ciutat, l'Ajuntament de Barcelona, a través d'un procés d'homologació, amb el resultat de 128 entitats homologades de tots els districtes va permetre que aquestes també poguessin organitzar activitats per les famílies i els infants durant aquesta setmana.

Per assegurar la participació dels infants interessats en l'oferta, independentment de la capacitat econòmica de la seva família, l'Ajuntament de Barcelona activà un ampli sistema de beques, destinant-hi 400.000 €, adreçats a les unitats familiars que vivien i estaven empadronades a Barcelona i que podien justificar la necessitat d'un suport econòmic.

El resultat d'aquest procés de sol·licitud d'ajuts econòmics va ser de més de 1200 sol·licituds tramitades.

Pla d'Usos i Horaris del Districte de Sant Martí. Setembre 2010 - febrer 2011:

El districte de Sant Martí, a través d'un procés de participació amb entitats ciutadanes, té l'objectiu de consensuar l'organització dels serveis i equipaments del barri de Sant Martí de Provençals a partir de la creació d'un nou centre ubicat en l'antiga caserna de policia de Sant Martí.

El Programa de Nous Usos Socials del Temps de l'Ajuntament de Barcelona s'afegeix al projecte amb la proposta de realitzar un pla pilot que analitzi els usos i els horaris en els equipaments previstos per tal de fer els serveis el màxim compatibles possible i que donin resposta a les noves realitats ciutadanes sense un augment significatiu de recursos econòmics.

El pla pilot ha consistit en la realització de 22 entrevistes, entre entitats i responsables d'equipaments, amb l'objectiu d'extreure la màxima informació del mapa actual i l'elaboració d'un informe que doni elements al districte en l'adaptació dels horaris, usos i accés dels serveis per al pla Funcional del nou equipament.

Com a tancament d'aquest procés es presenta un informe amb els resultats d'aquest estudi, que servirà com a document base de treball per la futura ordenació i organització dels dos equipaments.

La posta en marxa de totes aquestes actuacions va anar acompanyada

d'investigació i anàlisi, sent un dels seus estudis més significatius el següent:

L'ús social del temps a Barcelona. Una visió prospectiva. (Barcelona, 2008).

Impulsat pel Programa NUST i realitzat per l'equip d'investigadors de l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB): Elena Sintes, Jordi Serra, Albert Cónsola i Antoni Ramon, fa una descripció exhaustiva dels usos socials del temps a la ciutat de Barcelona i al territori metropolità entre 1985 i 2006 i alhora una aproximació als escenaris de futur.

2. Temps de Treball: Xarxa d'empreses en nous usos del temps

La Xarxa d'Empreses en NUST va ser una iniciativa creada el 2006 per la Regidoria d'Usos del Temps de l'Ajuntament de Barcelona, a partir de l'interès que mostraven un grup d'empreses de la ciutat per col·laborar i establir una xarxa d'intercanvis i experiències entorn als Usos del Temps.

Els objectius de la xarxa d'empreses en NUST eren:

- Promoure l'intercanvi de coneixements en relació als nous usos del temps entre les empreses de la ciutat de Barcelona.
- Fer visible la tasca de les empreses innovadores de la nostra ciutat en temes d'usos del temps.
- Posar en marxa cicles de trobades de treball i intercanvi de coneixements amb empreses i ciutats europees que estiguin desenvolupant experiències i polítiques en la mateixa línia.
- Impulsar l'inici i desenvolupament d'un reconeixement públic per premiar l'esforç innovador envers el temps de les persones per part de les empreses de la ciutat.
- Compartir sinèrgies amb els i les agents socials que a la nostra ciutat treballin per millorar el temps de les persones.
- Col·laborar en experiències i bones pràctiques en usos del temps que es posin en funcionament a la ciutat per contribuir a fer de Barcelona una ciutat pionera en la consecució de la millora i l'harmonització del temps de les persones.

D'aquest projecte va sortir una publicació:

Noves organitzacions del temps de treball a Catalunya: exemples d'èxit

Aquesta eina va ser elaborada de forma participada per la majoria d'empreses que formen part d'algun dels projectes pioners en Noves Organitzacions del Temps de Treball a Catalunya (La Xarxa NUST (Nous Usos Socials del temps) de l'Ajuntament de Barcelona i la Xarxa XTEM (Xarxa, Temps i Empresa) del Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya)

A la *Memòria 2011* de l'Ajuntament de Barcelona es troben els resultats més significatius obtinguts per les empreses que van implementar mesures per a la conciliació de la vida personal i laboral.

Alguns dels resultats més significatius:

- Pel què fa als beneficis que ha comportat la implantació de mesures d'UST a les empreses, l'aspecte més destacat ha estat l'augment del compromís i la implicació de les persones treballadores. Totes les empreses coincideixen en valorar la millora de l'eficiència en la gestió i la competitivitat de la pròpia entitat (amb 4 o 5 punts sobre els 5 possibles), i del compromís i la implicació de les persones treballadores. Les empreses que adopten mesures d'UST han millorat la seva eficiència en la gestió, i afirmen ser més competitives gràcies a la implementació d'aquest tipus de mesures.
- L'adopció d'aquestes mesures ajuda a augmentar el compromís i la implicació de les persones que treballen a l'entitat, i en més del 90% dels casos s'afirma haver experimentat una reducció de l'absentisme, i una millora del clima de treball.
- Entre els possibles beneficis per a l'empresa també destaquen aspectes com la millora de la imatge corporativa o de la capacitat d'innovació i creativitat de l'entitat.
- El 75% de les empreses afirmen haver incrementat el nivell de compromís amb els seus objectius gràcies a la implementació de mesures d'UST.
- Per part de les pròpies entitats, el 82% consideren que l'adopció de mesures d'UST ha ajudat a vincular la carrera professional a l'adquisició de competències, i un 75% creuen que ha augmentat el grau de polivalència del seu personal.
- Sembla però que la influència de l'adopció de mesures d'UST en molts casos no ha comportat una reducció dels horaris irregulars, ja que poc més del 30% afirmen no haver experimentat canvis en aquest sentit. Pel que fa a les hores extres, s'han pogut reduir en alguns casos concrets, com empreses amb alta necessitat de presència física i/o horaris de treball molt limitats.

3. Projecció internacional: xarxa de ciutats europees

L'any 2006 es va celebrar a Barcelona el I Congrés Internacional "Temps, ciutadania i municipis", organitzat per la Regidoria d'Usos del Temps de l'Ajuntament de Barcelona i per l'Àrea d'Igualtat i Ciutadania de la Diputació de Barcelona, on es posà de manifest la necessitat de crear una xarxa de ciutats europees l'objectiu de la qual fos avançar en la definició conjunta de polítiques de temps i la seva implementació.

Els eixos de pensament giraven entorn l'estat de la qüestió de les polítiques públiques temporals arreu d'Europa, l'organització de l'espai urbà des de la perspectiva del temps, sobre el valor del temps i els canvis socials i sobre la necessitat d'adaptar els serveis públics al temps i ritmes quotidians de les persones.

El febrer del 2009 s'organitzà a Barcelona la 2ª Jornada Europea: "Cap a on va el

nostre temps? Escenaris de futur”. En ambdues jornades, les ciutats congregades van coincidir en la necessitat de crear una xarxa com a comunitat d’interessos, atès que algunes ciutats europees, com és el cas de Barcelona, estaven elaborant i impulsant polítiques innovadores relacionades amb el temps i la ciutadania. Va ser durant aquesta sessió de treball, on es trobaven més de 50 administracions europees, on l’Ajuntament de Barcelona va fer una aposta clara per liderar les iniciatives acordades a la trobada. Durant els dos dies de treball es van posar en comú els punts forts i punts febles entorn a les polítiques dels usos del temps de cada municipi i es va concretar la necessitat de treballar conjuntament. També s’endegà la primera iniciativa d’esborrany del document de constitució i objectius de la Xarxa de ciutats Europees.

A fi d’impulsar accions concretes a desenvolupar, es convocà una nova trobada a Barcelona pel novembre del mateix any 2009, amb l’objectiu de seguir treballant en l’intercanvi d’experiències. Va ser en aquesta darrera Jornada on es van consensuar les línies de treball per a l’any 2010, generant diverses dinàmiques d’intercanvi per tal d’establir un pla de treball en què s’impliquessin tots els municipis membres. També es van definir la composició dels membres de la xarxa, l’acollida de nous municipis, l’equip de treball, la metodologia i les accions a desenvolupar en un futur.

Arrel de la trobada s’estableix una periodicitat anual de les reunions presencials de les ciutats membres de la xarxa.

Projecció i sensibilització: portal usos del temps

Laboratorideltemps.org: (2008-2010)

Aquí es pot trobar la informació al dia sobre el Programa NUST, la definició i les línies estratègiques, l’actualitat i les novetats del programa, les activitats i l’evolució dels projectes en execució. El web inclou l’àrea Laboratori del Temps, una iniciativa en col·laboració amb la Diputació de Barcelona, un instrument per conèixer la realitat i fer visibles les polítiques del temps que es desenvolupen arreu, posant a l’abast de tothom les publicacions, els estudis i la legislació existent, recursos que s’han incrementant progressivament.

Projecció i sensibilització: jornades i congressos

Les polítiques del Usos del Temps tenen una dimensió transversal, tant en el seu disseny i contingut com en la seva aplicació. És necessària la participació i la implicació del màxim nombre possible d’agents: responsables polítics, tècnics municipals, ciutadania, entitats i empreses. L’objectiu és avançar conjuntament en l’elaboració de propostes i aplicació de noves actuacions.

Per tal de generar debat sobre les polítiques del temps i per donar a conèixer totes les experiències, els estudis, les intervencions i les bones pràctiques es po-

sen en marxa una sèrie de mecanismes que permetin portar el debat a tota la ciutadania. Al mateix temps es participa en diferents fòrums, jornades i sessions de treball organitzades per altres entitats i administracions.

B) PREMI A L'EMPRESA INNOVADORA EN CONCILIACIÓ I TEMPS (AJUNTAMENT DE BARCELONA)

1a edició del Premi, any 2012

La Regidoria de Família, Infància, Usos del Temps i Discapacitats ha impulsat la creació del Premi per tal de reconèixer, promoure i divulgar la tasca d'aquelles empreses compromeses en millorar la gestió del temps, afavorint la conciliació entre la vida laboral, familiar i personal.

A la primera edició del premi van presentar la seva candidatura 11 empreses, que van optar a una de les dues modalitats del premi, empreses amb menys i més de 50 persones en plantilla. S'atorga també una menció a la millor mesura implementada per una de les empreses de la Xarxa NUST.

El disseny del guardó ha estat seleccionat d'entre les propostes presentades per l'alumnat de primer curs de Modelisme Industrial de l'Escola Massana i la seva producció ha estat encarregada a entitats col·laboradores de la Fundació ECOM.

En el decurs de l'acte, el Sr. Victor Küppers, Professor de la Universitat de Barcelona i soci de Küppers & co., va pronunciar la conferència "La gestió de l'entusiasme", sobre la influència de l'actitud personal a la feina i als negocis.

Les empreses guanyadores varen ser:

Modalitat Empreses de menys de 50 persones treballadores: va ser atorgat a l'empresa familiar Casamitjana per les seves pràctiques en conciliació familiar dins un marc general de Responsabilitat Social Corporativa, i per la seva implementació integral.

El jurat va considerar especialment meritori aquest tractament estratègic de la conciliació en un sector amb tantes dificultats com el comerç i va valorar molt positivament l'enfocament que dona l'empresa Casamitjana en prioritzar la conciliació com un tema de l'àmbit de la salut.

Finalment es va destacar la posada en pràctica d'una fitxa psico-social que permet conèixer millor les necessitats de cada treballador/a i per tant poder aplicar les mesures de conciliació d'acord amb els treballadors i treballadores.

Modalitat Empreses de més de 50 persones treballadores: va ser atorgat a Abacus Cooperativa per haver incorporat la perspectiva de gènere a l'hora de donar resposta a les necessitats dels seus treballadors i treballadores, tenint en compte les seves situacions vitals.

Així mateix, es va destacar l'esforç i l'adaptació de mesures de conciliació en l'àmbit de l'atenció al públic i les millores en conciliació dutes a terme per Aba-

cus, que han establert millores en relació al que estableix la normativa vigent.

La menció especial a una de les empreses de la Xarxa NUST es va concedir a la Fundació per la Universitat Oberta de Catalunya per haver integrat en el seu conveni col·lectiu la política de l'organització en matèria de teletreball, dotant-la d'una major formalització. A més, es va considerar especialment meritori el plantejament que ha realitzat del teletreball com una mesura, en primera instància, d'atenció a les necessitats de les persones.

2a edició del Premi, any 2013

La Regidoria de Família, Infància, Usos del Temps i Discapacitats ha atorgat la segona edició del Premi, amb el qual vol reconèixer, promoure i divulgar la tasca d'aquelles empreses compromeses en millorar la gestió del temps, afavorint la conciliació entre la vida laboral, familiar i personal.

S'han presentat a l'edició d'enguany 15 candidatures d'empreses, que van optar a una de les dues modalitats del premi, empreses amb menys i més de 50 persones en plantilla. S'atorga també una menció a la millor mesura implementada per una de les empreses de la Xarxa NUST.

El disseny del guardó va ser seleccionat d'entre les propostes presentades per l'alumnat de primer curs de Modelisme Industrial de l'Escola Massana l'any 2013 i la seva producció ha estat encarregada a entitats col·laboradores de la Fundació ECOM.

L'Eix conductor de l'acte va ser un debat ("Com fer que la conciliació sigui real?"), a càrrec de Lluís Bahamonde, Vicepresident de PIMEC Barcelona, i Anna Mercadé, Directora de l'Observatori Dona, Empresa i Economia de la Cambra de Comerç de Barcelona. Un centenar de persones van participar en l'acte que va tenir lloc el 20 de febrer al Saló de Cent de l'Ajuntament de Barcelona.

El lliurament del II Premi Barcelona a l'Empresa Innovadora en Conciliació i Temps va ser també l'acte inaugural de les celebracions del 20è Aniversari de l'Any de la Família i va comptar amb la presència de més d'un centenar de persones, principalment representants del món empresarial.

Modalitat Empreses de menys de 50 persones treballadores: va ser atorgat a Criteria Recursos Humanos S.L. pel fet de promoure mesures d'usos del temps de forma integrada i global en la política d'empresa, desenvolupant bones pràctiques com el teletreball i la flexibilitat horària, tot promovent el seguiment i l'avaluació de les mateixes.

El jurat va valorar especialment les accions i acords negociats com el Pla d'Igualtat, el Protocol de prevenció i actuació enfront l'assetjament sexual i per raó de sexe, amb mesures que implementen millores respecte del que estableix la normativa vigent.

Modalitat Empreses de més de 50 persones treballadores: Gaes ha estat l'empresa guardonada per l'aposta per la racionalització del temps de treball establint me-

sures com tancar els gabinets en dissabtes, la flexibilitat horària i el teletreball als serveis corporatius.

Considerant especialment meritori aquest tractament estratègic de la conciliació en un sector que presenta dificultats específiques, com és el del comerç. Valorant també l'èmfasi en el seguiment, la participació i la difusió d'aquestes mesures. Considerant així mateix que caldria donar un major impuls al foment de la coresponsabilitat home –dona com a element clau de la política de conciliació de l'empresa.

La menció especial a una de les empreses de la Xarxa NUST es va concedir a SGS Tecnos, per haver dissenyat una política de temps i conciliació basada en un procés participatiu de treballadors i treballadores que permet anar dissenyant les mesures posteriorment implantades. Destacant també per entendre la conciliació com la necessitat de donar resposta a les necessitats tant d'homes com de dones, és a dir, incorporant la perspectiva de gènere.

3a edició del Premi, any 2014

En el moment de tancar-se aquesta publicació encara no s'ha fet públic el resultat del Premi referit a 2014, tot i que les candidatures ja han estat presentades. El lliurament sol fer-se efectiu en el primer trimestre de l'any següent.

